

Эхэ найхан нютагаа эд хамма мандуулаар!

БУРЯАД УНЭН

1921 оной
декабриин 21-нээ
гарана

Бүгэдэ
арадай
газетэ

1996
АПРЕЛИИН
13
Хабарай дунда сагагшан
туулай
нарын 25
СУББОТО
гарагай 7
№71 (19411)
Газетын сэн
Хэлсээтэ.

Мүнөөдэрэй
шухала
асуудал

ЗҮРХЭ СЭДЬХЭЛЭЭРЭЭ ТАНАРШАГҮЙ ХОЛБООТОЙБДИ

1 Бүгэдэ буряадуудай хоёрдохи съезд үнгэржэ, түүхэдэ оробо. Монголодо ажаһуудаг буряад угсаатаниие түлөөлжэ, арадаймнай хуби заяанда тон шухала удхатай энэ үйлэ хэрэгтэ хабаадалсаһандаа баяртайб.

Монгол найхан орондо, 1989 оной мэдээгээр, 35744 буряад угсаатан ажаһуудаг. Харин ниислэл Улаан-Баатарта 8 мянган шахуу буряадууд бии юм. Соёлой бүлгэмэй байгуулагданһаа хойшо буряад уг үндэһэн ёһо заншалаа, амидаралын шэмэг болохо гар урлалаа, оюун ухаагаа, түрэл хэлээ хүгжөөхэдэ зориулагдан ажал ябуудаг юм. Бүлгэмэй түрүүлшын президент, арадай уран зураача Гэлэгийн Одон Бүгэдэ буряадуудай нэгэдэхи съездын хүдэмэридэ хабаадалһан гэшээ. Улаан-Баатарта, мүн баймагай 13 сомондо манай бүлгэмэй оролдолгоор эдэбхитэй ажал ябуулагдана. Жэһээнь, Сагаан-Обоо сомоной Гомбын Цэрэн-Ханда урданай буряад дуунуудые, бөхөр найн мэдэдэг, суглуудаг юм. Улаан-Баатарай 50 дугаар хургуулин дэргэдэ буряад дуунда дуратай залуушуулые хургажа байдаг.

Юристын мэргэжлэдэ Москвада хураһанби. СССР-эй МВА-гэй академидэ юридическэ эрдэмэй кандидатдай диссертаци хамгаалһан байнаб. Манай үетэнэй олонхын Зүблэлтэ гүрэндэ дээдэ эрдэмтэй болоһон гэшээ. СССР-ташые, Монгол орондошые ажаһууһан буряад угсаатан бултадаа хургуули һудартай, дээдэ эрдэмтэй болохо эрхэтэй байһан ааб даа. Энээнине арсалтагүй. Жэһээнь, 1942 оной арба нарын 5-да Монголой университет байгуулагдан юм. Түрүүлшын оюутадай 78 процентнь буряад хүбүүд, басагад байһан гэжэ гүрэнэй архивай документууд гэршэлэн. Тиихэдэ нуража гаранан оюутаг саашадаа гүрэнэй болон сэрэгэй албанда ябахандаа, дээдэ тушаалуудые эзэлдэг, мүн Монголой Правительствашые хүдэлдэг байгаа. Жэһээнь, буряад уг гарбалтай Дамдинжавай Майдар Ю. Цэдэнбалай нэгэдэхи орлогшоор үни соо хүдэлһэн намтартай. 1943 ондо Чойбалсанай шангай тогтоогдоходо, буряад элитэ эрдэмтэ, гүрэнэй ажал ябуулагша Ринчин Бимбаев энэ шанда эгээл түрүүн хүртэһэн алдартай. Буряад эхэнэр Эрдэнэбатын Оюун МНР-эй арадай гэгээрэлэй министр байһан юм. 1944 ондо "габьяата багша" гэхэн нэрэ солын тогтоогдоходо, буряад эхэнэр Дондогой Цэбэгмит баһал эгээл түрүүн иимэ солотой болоһон. Энэ эхэнэр саашадаа МНР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо болоһон. 1961 ондо Монгол уласай ООН-ой гэшүүндэ абахадаа, Монголой делегацие Нью-Йоркдо толгойлоо һэн. "Арадай эмшэн" гэхэн үндэр нэрэ солотой буряад уг гарбалтай Раднагай Пурбэ гэжэ гансал хүн Монголодо бии юм. Арадай дуушан, "Ажалай герой" гэхэн нэрэ ээргэтэй гансал артист - Лувсангийн Пүрэвдорж мүн лэ буряад гарбалтай хүн байха.

Дэлхэйн монголшуудай федерацие байгуулаха хэрэгтэ манай бүлгэм эдэбхитэйгээр хабаадаа һэн. 1993 ондо Улаан-Баатарта дэлхэйн монголшуудай Ехэ чуулган (форум) боложо, Монголодо ажаһуудаг буряадуудай уг соёлой эблэлэй зүгтөө үгэ хэлэхэ эрхэдэ хүртөө һэм. Энэ ехэ эмхи хойшодоо экономикаса болон соёлой харилсаануудые батадхалада, монгол тургата арадуудай холбоо барисануудта ехэ нүдөө үзүүлхэ арга боломжотой. Тус федерациитай хамта манай бүлгэм 1998 ондо

2

Улаан-Удэ хотодо бүхы дэлхэйн монголшуудай эблэлэй уласхоорондын хуралдаа эмхидхэлгэдэ бүхы ажалаа шэглүүлхэ гол зорилготой.

Минии ханахада, ВАРК-ын нарын сагта шиндхэхэ гол асуудал хадаа ООН-до хабаадуулагдаагүй арадуудай эмхиин бүрин эрхэтэ гэшүүн болохые оролдохо хэрэгтэй. Юридическэ талаһаа харабал, энэ эмхиин гэшүүн болоо һаа, ВАРК үндэһэн арадайнгаа саашанхи хүгжэлтэдэ тон хэрэгтэй туһаламжа, дэмжэлгэ абаха эрхэтэй болохо бшуу.

Съездын хүлээр Түхэнэй, Мухар-Шэбэрэй аймгуудта ошооб, зоной байра байдалтай танилсааб. найншые, муушые юумэн биил даа. Минии ханахада, залуу үетэн, дундуур наһанай буряад зон хэтэрмэ ехээр архи ууна. Монголдошые, Буряадташые архиваа элбэг юумэн үгы хэбэргэй. Залуу үетэнөө архиин хороншоо абарха, аршалхаяа бүгэдэ зоноороо бодожо үзээл! Үндэр түрэлтэ Далай-лама нёдондо Монголодо морилходоо, ингэжэ айладхаа һэн: "Архи ууха хэрэггүй, айрагаа ехээр уугаа ябахадатнай, һайн байха".

Бүгэдэ буряадуудай хоёрдохи съезд дээрэ Буряад арадай конгресс байгуулаха гэхэн түүхэтэ шиндхэбэри абаба. Энэ хэрэгые үнэн зүрхэнһөө дэмжэнэб.

Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада Монголодо ажаһуудаг буряад угсаатан түрэл һонинхоо захиха, уншаха аргагүй болоһоннай ехэл хурамтай. Али болохоор аргын оложо, "Буряад үнэнөө" Монголодо тараагаа һаа, ехэл һайн бэлэй.

Олон жэлэй туршада архивуудта һуужа, "Монголой буряадуудай түүхэ" бэшэхэ гэжэ оролдооб. Энэ ажални дүүрээ, һаяр номоо хэблэлдэ үгэхэб. "Буряад үнэнэй" уншагшадта һонин байгаа һаань, газетэдэ хэблэжэ болохо гэжэ ханагдана.

Буряад орон Монгол орон хоёрой хоорондохи харилсаа холбоонуудые улам бэхжүүлхэ, хүгжөөхэ хэрэгтэ манай бүлгэм хубитаяа оруулжал байха. Энэ хэрэг элинсэгүүдэйнгээ ууан тоонготой зүрхэ сэдхэлээрээ таһаршагүй холбоотой бидэнэрэй уялга, үүргэ гээшэл даа.

СОДЫН БАДАРЧ,
юридическэ эрдэмэй кандидат,
профессор.

ХАРИЛСААМНАЙ БЭХИЖЭНЭ

Социально-экономическа ба соёлой харилсаанай талаар Буряад Республикын Правительствын, Агын болон Усть-Ордын Буряадай автономито округуудай захиргаануудай хоорондохи Хэлсээе бэелүүлхэ хэмжээнүүдые Буряад Республикын Правительство хараалба.

Буряад Республикын ба автономито округуудай хоорондохи харилсаанай программа зохёогдоно, эрдэм хуралсалай, элүүрые хамгаалгын, соёлой, залуушуулай политикын, байгаалие хамгаалгын, худалдаа наймаанай болон олондо мэдээсэл тараалгын хэрэгтэй талаар хамтын договорнуудай проектүүдые министрствэнүүд, албан зургаанууд зохёожо, Правительствата дурадхаха ёһотой. Буряад Республикын Правительствын, Агын болон Усть-Ордын Буряадай автономито округуудай захиргаануудай һомолһон мүнгэ зөөрээр буряад арадай соёл болбосоролые нэргээхэ; хүгжөөхэ талаар эрдэм ухаанай номуудые, хургуулида үзэхэ туһаламжануудые, программануудые буряад хэлэн дээрэ хэблэжэ гаргахыень Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэлдэ даалгагдаа.

ПРЕЗИДЕНТЫН ТУШААЛДА КАНДИДАДУУДАЙ ТОО ҮСӨӨРНЭ

ИТАР-ТАСС - ай мэдээсэхэнэй ёһоор, Россин Федерацийн Президентын тушаалда кандидат байһан Александр Руцкой өөрынгоо кандидатурые болуулан байна.

Манай нотагай хүбүүн - "Юнион" оф мото кас" гэжэ хамтын предпрятиниин хүтэлбэрилэгшэ Александр Лобанов пресс-конференци найхан үнгэргэжэ, Россин Федерацийн Президентын тушаалда дэбжүүлһэн өөрынгоо кандидатурые болуулаха тухай мэдүүлбэ.

А. Лобанов Россин регионуудта 200 мянган

һунгагшадтай гар табилгатай хуудаһа суглуулан байгаа. Һунгалта тухай Хуулин ёһоор 1 миллион һунгагшадтай гар табилга хэрэгтэй юм. "Ямар нэгэ партийна организациин зүгтөө дэмжэлгэгүйгөөр, ехэ мүнгэ зөөрнүггүйгөөр нимэ олон гар табилгатай хуудаһа суглуулахынь хүшэр хүндэ байна", - гэжэ тэрэ пресс-конференци дээрэ хэлээ.

Дуугаа үгэхөөр бэлэн байһан һунгагшадта А. Лобанов баяр баясхалан хүртөөд, ехэ политикын хэрэгһээ холо ошохогүй тухайгаа мэдээсээ.

Манай корр.

ШУХАЛА АСУУДАЛ ЗҮБШЭХЭНЬ

"Агропромышленна комплексын ашаг үрые дээшлүүлхэ талаар Хуулин проектнүүдые бэлдэлгэтэй дашарамдуулан, хүдөө ажыхадахи байдал тухай" асуудалаар Буряад Республикын Арадай Хуралай парламентын хөөрэлдөөн байгша оной

апрелиин 17-до үдэрэй 2 сагта Буряад Республикын Арадай Хуралай Ехэ танхим соо болохо. Энэ хөөрэлдөөндэ хабаадахыетнай уринабди. Харилсаанай телефонууд: 2-23-38, 2-27-88.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООН.

Барилдаан

БОРИС БУДАЕВ ОЛИМПИАДАДА ХАБААДАХАНЬ

Буряад ороноймнай суута барилдаашан - дэлхэйн болон Европын чемпион, спортын габьяата мастер Борис Будаев 38-тай болоошые һаа, ехэ спортоо буунгүй, Узбекистанай суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, эдэ үдэрнүүдтэ Хитадай Арадай Республикын Шеньян хотодо үнгэргэгдэһэн Ази түбиин наадануудта хабаадахадаа, ехэ амжалта туйлаба. 68 килограммай шэглүүртэ барилдахадаа, Борис Будаев бүхы уулзалгануудтаа иалта туйлажа, Ази түбиин чемпион болоо!

Узбекистанай командаһаа үшөө гурбан хүбүүд Азиин чемпиной нэрэ солодо хүртэһэн байна. Тиигэжэ нотагаймнай суута бүхэ Борис Будаев энэ зундаа Америкын Холбоото Штадуудай Атланта хотодо үнгэргэгдэхэ XXVI Олимпиин наадануудта хабаадаха эрхэдэ хүртэбэ. Энэ ехэ иалтаарнь тэрэниие халуунаар амаршалаад, Олимпиадын хибэс дээрэ амжалта туйлахыень үрээһэнбди.

Алдарта барилдаашанайнгаа Ази түбиин наадануудта хабаадалһан тухайнь саашадаа дэлгэрэнгыгээр хөөрхөбди.

Б.-М. ЖИГЖИТОВ.

Хамтын тоосоото-хунгалтын суглаанууд

БУЛТАДАА ХЭЛСЭЖЭ, БОДОТО ШИИДХЭБЭРИ АБАА

Дэлгүүрэй экономикоодо орохо талаар реформын бөдүүлэгдэж эхилхэн сагһаа хойшо хүдөө ажахыда эрид хубилалтанууд боложо эхилхэн байна. Финансын болон экономикын талаар бата бэхи ажахынууд хуушан түхэлөө алдаагүй колхоз, совхозууд зандаа мүнөө үлэнхэй. Гарша оршоёо арай-шамай тэнсүүлжэ байһан, мүн жэл бүхэндэ үри шэридэ ородог колхоз, совхозууд үлүүлэй хэдэн жэлэй хугасаа соо халажа, хандаржа таранхай, зарим газарта тэдэнэй материална бааза дээрэн таряшанай ажахынууд, хамтаралнууд, кооперативууд, нүхэсэлнүүд, хамтын-хубаарилгын предпрятинууд бии болгогдонхой юм.

Манай Агын автономито округ соо бүтэн бүрин үлэнхэн колхозууд, совхозууд нилээд үсөөн үлэнхэй. Хүнхэрэй Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз мүнөө тэдэнэй тоодо ороно. Энэ ажахы урданшье, мүнөөшье түрүүлүлэй зэргэдэ орожо, балай магтуулаашьегүй, гээгдэгшэдэй тоодо ябажа, шүүмжлүүлээшьегүй байха даа. Округ дотороо мүнөө бии байһан эдэб түхэлэй хамтын гуша гаран ажахынуудай дунда тэн тэрээн тулалдаад лэ, өөһэдэнгөө хубиша хааха адууна малтай, хоолойгоо гэжээх талха таряатай колхоз болно. Үнгэрхэн харын эхинэй байдалаар эндэ бүхыдөө 12 мянган хонин, 600 гаран толгой эбэртэ бодо мал тоологдоно. Тэдэнэр арга хургаа оложо, газар таряалангаа эрхилхээр, хамаг зониинь хамтааран ажаллаһаар зандаал даа. Энээн тушаа хаяхан боложо үнгэрхэн хамтын суглаан дээрэ дахинаа дэлгэрэнгы хөөрөлдөө үүсхэбэд.

Хамтааран хүдөөлөөд, эбтэй зетэйгээр ажаһуууал гэж юм наа, хайшан гээд ажалаа эрхилхэ болонобиди? Энэ асуудалда хүн бүхэн тодо харюу үгэхэ ёһотой, - гээд колхозой түрүүлэгшэ Владимир Цэдэшиев суглаа нээхэдэ, нютагайнгаа зондо хандаһан байна.

Хүдөөдэ мүнөө үйлдбэрлэгдэн абтаһан эдэе хоолой зүйлнүүдые худалдаха үнэ сэнгүүдэй ехэлдоогуур, бага байһан ушарһаа энэ ажахы үлүүлэй үедэ арай-шамай гэжэ ажаидаржа байна ха юм. Мүнөө сагта энэ-тэрэ шухала кампани үнгэрэхын тула тоһо түлишэ, үрлэ хүрэнгэ, хорото бодосууд, минеральна үтэгжүүлгэ, техникэ, машинадаа запас хэрэгсэлнүүдые худалдажа абахадаа, үнөөхил үхэр малаа, хони түлгэнүүдээ, адуу моридоо үүсэлжэ, мяхан болгожо, наймаална ха юмбиди. Эндэһэн колхозой малай тоо толгойн олоор хорожо байһаниинь баһал ойлгосотой. Гүрэнэй жасада мяха шүлээе, хү тарагаа тушаахань ямаршье урмагүй болошон дээрһээнэ, эдэ зүйлнүүдээ иишэ-тиишэнь шэрэжэ, аралжаа наймаа хэхэ баатай болно. Эндэһэн иимэ байдал тохёолдоо юм гү? Юрэдөөл, хүнхэрэйхид нёдондо жэлдэ оройдоол 20 тонно ноһо гүрэндэ тушаһан, туранхай малай 100 тонно мяха оруулан байна. Тэрээнһээ гадуур үнгэрхэн 1995 оной зуд хүйтэн, үлэнхэ хоһон үе соо аяар 5 мянган толгой хоролтодо оруулаа. Үмсэдөө мал барингүйгөөр, газзагаа юумэ ургуулангүйгөөр мүнөө сагта хоолойгоо гэжээхэн угаа хүшэр гэжэ олохон

колхознигууд ойлгодог болонхой. Энэ талаар үнгэрхэн 1995 ондо зарим тэды найшаалтай алхамууд хэгдээ гэжэ онсолхо шухала. Колхознигууд даалгадһан ажал хэрэгтээ эзэн ёһоор хандадаг болоо, энэмнай миний үмсын бэшэ, харин хамтын зөөри гэжэ илгаруулаха болёо. Эндэһэн үйлдбэринь халта жүдхэсэтэйшье, эмхи гуримтайшье болоо гэжэ тобшолхоор.

Энэ жэл соо үйлдбэрин уналгыгэ зогсоохын тула туйлай ехэ ажал ябуулжа байһанаа колхозой түрүүлэгшэ В. Цэдэшиев колхознигуудтаа ойлгуулжа үгөө. Түбхын түрүүн баян таряа ургуулжа абаха зорилго урдаа табина. 3 мянган гектарта тарилга хэхэ, баян ургасын тогтууртай үндэһэ нуури табиха арга боломжонууд бии гэжэ тэрэ хэлээ. Эдэе хоолой корпорациин бага зэргын туһаламжагүйгөөр иимэ хүндэ байдалһаа гаргаша багатайгаар гаража шадахагүй баһаниинь эли. Ушар тиимэһээ тэдэнэртэй хэлсээн баталагдаха болно.

Тоһо түлишөөр туһаламжа лаб үгтэхэ, - гэжэ Россин Эдэе хоолой корпорациин Агын округой филиалай дарга Б. Ц. Абидуев суглаанда хабаадахадаа, онсолон мэдүүлбэ. Энэ талаар Хүнхэрэй ажахы ядалдахагүй гэжэ найдахаар.

Мал ажал дээрэ шийдхэхэ асуудалнууд угаа орёо болонхой гэжэ суглаанда хабаадагшад: үнинэй хонишод Социалис Ажалай Герой Д.Д. Пурбуев, А. Очиров, ветеринарна врач Санжиев болон бусад үгэ хэлэхэдэ тэмдэглээ нэн.

Байһан малаа хороожо огто болохогүй, - гэжэ тэдэнэрэй сэхэ хэлэһыень дурдангүй гарахын аргагүй.

Колхозой правлениин хүтэлбэрлэгшэд саашанхия яһала бодомжолдог ноёд байна гэжэ ойлгожо абаа һэм. Тэрэнэй нэгэ жэшэ тухай хэлэбэл, энэ ажахы үхэрөө олошоруулын, тэдэнэйнгээ ашаг шэмыень найжаруулын тула аяар холын Петровск-Забайкальскын районһоо симментал үүлтэрэй 40 толгой гунжадые худалдажа абаха тушаа шийдхэбэри абаа. Эдэ малаа даалгадһан ажалдаа харюусалгатайгаар хандадаг хаалишадтаа даалгажа үгэхэ, ашаг шэмэ ехэтэй бологохо тушаа үргэнөөр хэлсэһэн байгаа. Урдандаа алишье талаараа олзотой байһан искусственна үржүүлгээ дахяад хэргээжэ, малайнгаа үүлтэрыень үндэһөөрн найжаруула тухай тодорхойгоор хөөрөлдөө үүсхээ.

Мал ажал хадаа таряа талхагүйгөөр саашадаа балай хүгжэхгүй халбари болоно бшуу. Ушар тиимэһээ хабарай тарилгын урда тээхи зорилгонуудые хайшан гээд бээлүүлхэ тушаа асуудалнуудые эридээр табяа. Сүүгэл нютагай бригадын механизаторнууд А. Житенёв, Т. Ванчиков, Б. Бадмаев гэгшэдэй бэлдэһэн паар мүнөө хайн сэгнэлтэ абаа. Харин Булам нютагайхидай хахалһан газар ханаһандаа хүрээбгүй гэжэ баһал тэмдэглэгдээ.

Тинбэшье, хабартаа газарай гэдэхэтэйн сасуу б о р н о й н у у д а а . культиваторнуудтаа табига, таряалангаа хэбтэнь хүргэхэ арга бии гэжэ тэдэнэр тоолоһон байна.

Таряан ажал эршэмтэйгээр

ябуулаха арга эндэ бии. Хабарай тарилгада хэрэглэгдэхэ 42 тонно дизельнэ түлишэ бэлдэтэй, техникын нөөсэ хэрэгсэлнүүд жэшэнь, хоморой болоһон, лемех-хутагануудһаа эхилээд, энэ-тэрэ юумэн нөөсэлэгдэжэ байна гэжэ түрүүлэгшэ Цэдэшиев, Д. Цыбенев, тракторист Ж. Цыденов гэгшэд нэгэн дуугаар мэдүүлбэ. К-700 түхэлэй 6 трактораа яагаашье наа, ябуулаха аргатай юм ха.

Колхозой түрүүлэгшын элидхэл соо ганса ажалай талаар шүүмжэлэл хэгдээгүй. Харин хүн зоной үлүү ехээр тэбэдэн хандангүй, ажалаа адангүй, нютаг нутынгаа нэрэ хүндые үргэхэ тухай а с у д а л н у у д ы е нютагайхидайнгаа урда табяа. Энэ талаар Хүнхэртэ бага бэшэ ажал хэгдэнэ гэжэ хэлэхээр. Колхозой правлени соёл болон хургуули хударай байдаллар хонирхожо, арга шадал соогоо хамһалсажа байдаг юм. Эндэхи дуу хатаршад, тамиршад холо ойрын мүрысөөнүүдтэ хабаадалсажа, яһала дээгүүр нууринуудые эзэлдэг болонхойнь найшаалтай. Энэниие урагшань дэбжүүлхын тула колхозой дарганар арга шадалайнгаа зэргээр мүнгэ алтаар һомолно, али болохоор туһаламжа үзүүлнэ.

Эдэ бүгэдэ тоо баримтанууд элидхэл болон үгэ хэлэһэн зоной ханамжа бодолнууд соо яһала олоор тэмдэглэгдээ. Дутуу дундануудаа усдахаха тухай яһала зүб хөөрөлдөөн болоо. Тэдэнэй гол шалтагааниинь шалгалтын комиссийн түрүүлэгшэ А.Бабуев зарим тэдыгээр хэлэжэ үгөө. Мүнгэ алгаша, эд зөөриез тоолохоёо болиһон ушарнууд олоор үзэгдэдэг юм байна. Бүхы юумэнэй гансал наймаа хуймаанай гуримда орошоод байхадань, гаршаша, гарзын буруу зүбөөр хэгдэһыень элирүүлхэ гэшэ бэлэн хэрэг бэшэ болоһой.

Зарим тушаалтад хэдэн миллионоор мүнгэ хармаанлаад, энэ-тэрэ юумэ бэдэрхэ хэбэртэй ябадаг болошонхойнь гайхалтай. Тнихэдэ мал адууһанай тоо бүридхэл хэгдэхээ болонхой. Зарим хонишодой мал хэдэн зуугаадаараа үгы болошодогын баһал хэжэглэмээр. Теэд тэрэниие элирүүлхэн ехэ хэлсэтэй болошоо. Үнгэрэгшэ жэлдэ аяар 81 толгой үхэр, 1400 хонин дугаа. Иигэжэ хорохо, үсөөрхэ болоо һаань, үлэгшэ мал хоёр жэлһээ саана болонгүй бултадаа хорожо халахань гэжэ шалгалтын комиссийн гэгшүүд хэлэнэ нэн.

Тэрээнһээ гадна малаа үүсэлээд, тэрээнэйнгээ хэды шэгнүүртэй болоһыень, мүн хэды түхэриг сэнтэйгээр оршологдоогүйнь ехэл харамтай.

Мүнөөнэй байдалай хэмгүй орёо хүшэр байгаашье һаань, хүнхэрэйхид "гэхэрихэ наран байха бээ" гэжэ батаар найдаһандаа, ажал хүдэлмэрээ арга шадал соогоо арбагайдан, али шадаха аргаараа байдалаа найжаруулаха, иишэ-тиишээ таһарангүй, суг хамта хүдэлхэ тухайгаа энэ суглаан дээрээ бултааран хэлсэжэ, бодото шийдхэбэри баталан абаа.

Ц. ГОНГРОВ, манай корр.

Буряад Республикын Арадай Хуралай

Тогтоол

Г.А. ОСОКИНИЕ БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН ВЕРХОВНО СҮҮДЭЙ ТҮРҮҮЛЭГШЫН ОРЛОГШЫН ТУШААЛДА ТОМИЛХО ТУХАЙ

Буряад Республикын Конституциин 86-дахи статьятай зохилдуулан, Буряад Республикын Арадай Хурал ингэжэ тогтооно: Осокин Геннадий Александровиче Буряад Республикын Верховно Сүүдэй Түрүүлэгшын орлогшын тушаалда томилхо.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.И. СЕМЁНОВ. Улаан-Үдэ хото. 1996 оной апрелин 3.

Буряад Республикын Арадай Хуралай

Тогтоол

БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН ВЕРХОВНО СҮҮДЭЙ ТҮРҮҮЛЭГШЫН ОРЛОГШО Г.А. ОСОКИНИЕ БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН ВЕРХОВНО СҮҮДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ГЭШҮҮНЭЭР БАТАЛХА ТУХАЙ

Буряад Республикын Конституциин 86-дахи статьятай зохилдуулан, Буряад Республикын Арадай Хурал ингэжэ тогтооно: Буряад Республикын Верховно Сүүдэй Түрүүлэгшын орлогшо Осокин Геннадий Александровиче Буряад Республикын Верховно Сүүдэй Президиумэй гэгшүүнээр баталха.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.И.СЕМЁНОВ. Улаан-Үдэ хото. 1996 оной апрелин 3.

Буряад Республикын Арадай Хуралай

Тогтоол

СЭЛЭНГЫН АЙМАГТА МҮНГЭН НАНГАЙ ТУНАЛАМЖА ҮЗҮҮЛХЭ ТУХАЙ

Сэлэнгын аймагта мүнгэн нангай талаар онсо хүшэр байдалай тохёолдоһон тухай Буряад Республикын Арадай Хуралай депутат Н.Д. Бадмаевай асуулгыгэ хаража үзөөд, Буряад Республикын Арадай Хурал ингэжэ тогтооно:

Сэлэнгын аймагтай мүнгэн нангай халбарид мүнгэ һомолхо тухай асуудалыгэ хаража үзөөд, саашадаа Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ сесси дээрэ баталхыень Арадай Хуралай Сөвөдэй үзэмжэдэ табиһыень Арадай Хуралай Бюджетэй, налогуудай, финансын болон банкнуудай талаар хороонтой хамта Буряад Республикын Правительствата даалгаха.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.И. СЕМЁНОВ. Улаан-Үдэ хото. 1996 оной апрелин 3.

Буряад Республикын Арадай Хуралай

Тогтоол

БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ УЛАСХООРОНДЫН БА РЕГИОНАЛЬНА ХОЛБООНУДАЙ, ҮНДЭНЭТЭНЭЙ АСУУДАЛНУДАЙ, НИИТЫН ЭМХИНҮҮДЭЙ, ШАЖАН МҮРГЭЛЭЙ НЭГЭДЭЛНҮҮДЭЙ ХЭРЭГҮҮДЭЙ ТАЛААР ХОРООНОЙ БҮРИДЭЛДЭ ЗАРИМ ХУБИЛАЛТА ОРУУЛХА ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хурал ингэжэ тогтооно: Железнодорожно һунгуулин 45-дахи округһоо Буряад Республикын Арадай Хуралай депутат Коренев Анатолий Степановиче Буряад Республикын Арадай Хуралай Уласхоорондын ба региональна холбоонуудай, үндэһэтэнэй асуудалнуудай, ниитын эмхинүүдэй, шажан мүргэлэй нэгэдэлнүүдэй хэрэгүүдэй талаар хороонтой гэгшүүнээр баталха.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.И. СЕМЁНОВ. Улаан-Үдэ хото. 1996 оной апрелин 3.

ТОЛМЪ

БИДЭ энэ статья дотороо Бимагал Чингиз Айтматов тухай бэшэ, харин гэрэнэй түрэлхи арад болохо киргизүүд тухай, киргиз арадай бүридэн байгуулгада монголшуудай оруулхан нүлөө тухай, монголшуудай түүхэдэ түүрэгүүдэй, тэрэ тоодо киргизүүдэй хабаадалга тухай тобшохоноор хөөрэхээс хананабди.

Киргиз арад гэшэ Дунда Азида ажаһуудаг эгээл үнинэй арадуудай нэгэн гэжэ тоологдодог. Тэрэ арад тухай баримтанууд аяар хоёр мянга гаран жэлэй саада тээхи гар бэшгүүд дотор дайралдажа эхилхэн түүхэтэй.

Дэлхэй дээрэ эгээл гайхамшагта эпосүүдэй нэгэн болохо "Манас" зохёонон арадай түүхээр, соёлоор хонирхонгүй байхамнай яашье аргагүй. Тэрэ муртөө манай "Гэсэртэл" адли "Манас" эпосэй зохёогдон байгуулагдаһаар 1000 жэлэй ойе бүхы дэлхэйн хүн зон нёдондо жэл тэмдэглээ бшуу.

Киргиз арадай түүхэ, соёл Түб Азиин арадуудай, тэрэ тоодо монголшуудай түүхэтэй тон дүгэ холбоотой. Иигэжэ хэлээнэ нэгэ хэды баримтануудаар батадхал даа.

Тус арадай бии болоһон асуудал Түб Азиин түүхэдэхи эгээл орёо асуудалнуудай нэгэн гэжэ эрдэмтэд тоолодог. Энэ асуудалаар дэлхэй дээрэ мэдээжэ эрдэмтэд Н. Я. Бичурин, Ч. Ч. Вадиханов, В. В. Радлов, Н. А. Аристов, Г. Е. Грумм-Гржимайло, В. В. Бартольд, А. Н. Бернштам, С. М. Абрамзон болон бусад хонирхожо, эрдэмэй олон тоото шэнжэлгэнүүдые бэшэһэн юм. Тиэхэдэ тэдэнэй анхаралда Енисей мурэн шадар Сибирьтэ ажаһууһан киргизүүд болон Дунда Азиин Тянь-Шаниин ба Памир-Алайн хадануудта ажаһууһан киргизүүд хоёрой хоорондо ямар холбоон байгааг гэдэн асуудал гол нуури эзэлнэ.

"Кыргыз" гэдэн нэрэ доро нэгэ арад байһан гэшэ наа, тэдэнэр Байгал далайн саада тээхээ эхилжэ, мүнөөнэй Афганистан хүрэтэрхи зурууд ехэ газарые эзэлжэ хууһан болоно. Жэшэнь, XVI-XVII зуун жэлнүүдтэ "кыргызүүд" Сибирьтэ, Туркестанда, Тянь-Шаньда, Памирта, Дунда Азида, Казахстанай таладайдаа, Ураал шадарай газар нютагуудта ажаһуугаа.

Зүгөөр нэгэ бүлэг эрдэмтэд "кыргыз" гэдэн нэрэ доро элдэб олон арадуудай нэгэдэл байгаа гэжэ багсаамжадаг. Ушар юуб гэхэдэ, аяар IX-X зуун жэлнүүдэй үедэ киргизүүдэй арад боложо бүрилдэхэ социально-экономическа эрхэ нүхэсэл үшөө бүрилдөөгүй байгаа гэжэ тэдэ тоолоно. Тиймэһээ киргиз арадай бүрилдэжэ эхилхэн сагынь XIV-XV зуун жэлнүүд болоно гэжэ тоолодог байха юм.

КИРГИЗ арадай бүридэлдэ Короһон гуша-дүшэн отогүүд соо монгол хэлэтэ отогүүд олон байгаа. Тоолобол, онгуд, барга, хонгирад, хатагин, баарин, найман, хэрайд, мэргид гэхэ мэтэ болоно.

Мүн калмак, сарт-калмак, калмак-кыргыз, булгачи гэхэ мэтэ отогүүд монгол хэлэтэ арадуудай таһарданан гэжэ мэдэхээр бээ.

Олон тоото киргиз отогүүдэй

утай домогууд дотор гэдэнэй эгээлдээдэ үбгэ эсэгээр Булгачи гэжэ хүн нэрлэгдэдэг. Киргиз арадай түүхэ шэнжэлэгшэ эрдэмтэ К. И. Петров тэрэниие Баргуджин Түхэмэй Байгал далайн баруун талада эртэ урда сагта ажаһууһан булагачин, кэрэмүчин гэдэн монгол хэлэтэ яһатанһаа гараһан гэжэ хэлэһэн байдаг.

Киргиз арадай бии бололгодо хабаадаһан монгол хэлэтэ отогүүдһаа барганар бидэниие тон ехээр хонирхуулна. Ушар юуб гэхэдэ, Барга баатар гэшэ

туршада монголшуудтай хаяа хадхан ажаһууһан түүрэг арадуудай хэлэнүүд тээшэ анхаралаа хандуула болонобди. "Хуасай" гэжэ үгэ киргиз хэлэн дээрэ "сэсэгтэ нуга" гэжэ тайлбарилгана. Мүн хуасайн хүхүүрнүүд болохо боохой, бэгтэр, баршууха, сагаан малгай гэдэн үгэнүүд буряад хэлэндэ үгы юм. Тэдэнэй эшэ үндэһыень мүн лэ түүрэг хэлэнүүд соо бэдэрэлтэй байна. Киргиз хэлэндэ сагаан малгайе ак-калпак гэдэг. "Хүбүүд" гү, али аман ярягаар "хүгүүд" гэдэн

“ТА, ЧИНГИЗ АЙТМАТОВТАЙ ТҮРЭЛ ГҮТ?”

Буряадай, Хорёодой, Олёодой гэдэн гурбан хубүүдтэй байгаа гэжэ түүхэ домогууд дотор хэлэгдэдэг ха юм. Энэ домогой удхаар буряадууд, хоринор, олёодууд гэшэ нэгэ отогһоо таһарһан гэжэ мэдэхээр байна. Мүн барга яһатан Баргуджин Түхэм нютагта Бархан уулын хормойдо ажаһуужа байһан гэжэ түүхын гэршэлгэнүүд бии юм.

Барга баатарай хубүүдэй нэгэн болохо Буряадын отогүүдэй бүридэлдэ булагачин, кэрэмүчин, икерес гэхэ мэтэ отогүүд ородог байжа болоо гэжэ Г.Н. Румянцев бэшэһэн байдаг. Мүн Рашид-ад-дин Баргуджин Түхэмдэ барганар, ойрадууд, булагачин, кэрэмүчин, хори болон бусад отогүүд ажаһуудаг гэжэ тэмдэглэһэн юм.

Киргиз арадтал адли буряад арадһыё анхан бии болоходоо, гуша-дүшэн отогүүдые бүрилдүүлэн ниилүүлхэн намтартай. Тэдэ бүхы отогүүдые булгыень бүридэлэйн талһаа шэнжэлэн хараһан тон хүшэр. Эндэ бидэ Хориин арбан нэгэн эсэгынхид дээрэ нэгэ бага тогтоё. Барга баатарай гурбан хубүүдэй нэгэниинь Хорёодой болоно. Түрэл арадайманай аман зохёолдо хэлсэгдэдэг домогой ёһоор, Хорёодой мэргэн хун шубууе һамга абаад, тэрэнһээ арбан нэгэн хубүүтэй болоно. Тийгэжэ хори обогтон бии болоһон юм гэжэ домог дотор хэлэгдэдэг. Теэд хун шубуунай арбан нэгэн хубүү түрэхэһөө байха нэгэ хубүү түрэхэнь хэлсээтэй ааб даа. Тиэхэдэ энэмнай миин лэ гоё домог болоһоно бэшэ аал? Хорёодой мэргэн гэшэмнай манай арадай түүхэдэ үнэхөөрөө байһан хүнэй нэрэ бэшэ, харин хори угыемнай тэрэ үедэ ударидагша гэдэн үгэ болоно ха юм. Харин тэрэнэй арбан нэгэн хубүүдэй нэрэнүүд отогүүдые даагшанарай нэрэнүүд байжа болоо. Теэд Хориин арбан нэгэн эсэгэнэрэй зарим хубүүдэйн нэрэнүүдэй удхыё монгол хэлэтэ арадуудһаа һабагша татан гаргахан яашье аргагүй байдаг. Жэшэнь, хуасай, хүбүүд, худай, хальбан гэхэ мэтэнэр ямар үгэһөө гарааб гэжэ хэлэхэн хүшэр. Эгээл тиймэһээ хэдэн зуугаад жэлэй

нэрэ, тэрэнэй хүхүүрнүүд болохо байтай, борюуха, лэглүүд гэшыё монгол хэлэнүүд дээрэ баһал тайлбарилха аргагүй байнабди. Тиймэһээ үнөөхи киргиз хэлэндэ хандаал даа. Тэрэ хэлэндэ "күбө" гэдэн үгэ "хуягдуулга" гэдэн удхатай. Мүн баһа харгана гэдэн үгэ түүрэг үгэ болоно. Харгана эсэгынхидэй хөөхэй, хоодой, моотган гэхэ мэтэ хүхүүрнүүдэй нэрэнүүд түүрэг хэлэнүүдһээ эхиеэ абанхай. Мүн "худай" гэдэн үгэ монгол гарбалтай үгэ бэшэ юм. Тэрэ үгэ киргиз хэлэндэ "бурхан" гэдэн удхатай. Гадна "хальбин" гэдэн үгэ киргиз хэлэндэ "нохой" гэдэн үгэ болоно. Дээрэ хэлэгдэһэн эдэ бүхы тухай буряадай мэдээжэ эрдэмтэ Ц. Б. Цыдендамбаев "Буряадай түүхэ домогууд болон угай бэшгүүд" гэдэн ном соогоо бэшэһэн байдаг.

МОНГОЛ болон түүрэг арадууд хэдэн зуун жэлэй туршада хаяа хадхан ажаһуухадаа, хэлэнэйнгээ, соёлойнгоо болон бусадһыё талануудаараа бэе бээдэ яаха аргагүй нүлөөлһэниинь хэлсэнгүй. Тэдэнэй түүхэдэ элдэб ушар дайралдаа. Зарим үедэ монголшууд түүрэгүүдэй мэдэлдэ, түүрэгүүд монголшуудайшье мэдэлдэ байгаа. Тийгэжэ байха үедөө тэдэнэй худхаран холисолдониинь эли бээ. Эгээл тиймэһээ элитэ эрдэмтэ Ц. Б. Цыдендамбаевай хэлэһэн баримтанууд түүхын үндэһэтэй тула зүб гэжэ ханахаар байна.

Монгол, түүрэг, манжа хэлэнүүд алтайн хэлэнүүд гэжэ нэгэ ехэ бүлэг боложо ниилэдэг. Тиймэһээ тэдэ хэлэнүүдэй лексикэдэ адли удхатай үгэнүүд тон олон дайралдадаг. Мүн ажаһуудалай, гэр бүлын, арадай урлалай, ёһо заншалай болон бусадһыё талануудаар буряад, киргиз арадууд хоёрой хоорондо адли юмэнүүдын тон олон. Тэдэн тухай хурга даран тоолобол, тон ехэ нуури эзэлхэ байна.

Энэ статьягынгаа гаршар болоһон асуудал дахин дабтал даа: "Та, Чингиз Айтматовтай түрэл гүт?" Бодоод үзыт даа...

Д. БАЛЬЖИНИМАЕВ.

Бата-Мунхэ ГОНЧИКОВ

ШЭНЭ ШҮЛЭГҮҮДНЭЭ

БИ НАЙДАНАБ

Үхэлһөө би айнагуйб,
Үнгэтэ юртэмсын үймөөндэ
Үгы болон гунахаһаа,
Үе таһаран халахаһаа
Үнэн зүрхэнһөө айнаб.
Хурьһэтэ дэлхэй гэшхэжэ,
Хүн нэрээ нэрлүүлбэб,
Хүүгэдэе үргэжэ,
хүдэлмэрлжэ,
Хүнһөө дутуугүй ябаһан
золтойб.
Хүн зоной дээжэ үргэн
дэмжэһэйб.
Тийгэбэл талархагүй
нэрэмни,
Таһаржа халахагүй
нэрэмни,
Таһаржа халахагүй үемни.
Хүнэй дунда нэрэ олохо
хүбүүмни,
Хүнэй үри үргэн ябаха
басагадни.

Би найданаб.

НАЙХАН

Хайрата эжынгээ 70
наһанай ойго

Үүрэй гэгээрэн, гэрэлээ
сасахада,
Үглөөнэй нэбшээнэй амисхал
хайхан.
Үхибүүдэе үргэһэн сагаа
һанахадаа,
Энхэргэн эжымнай уярхань
хайхан.
Хабарай хаһадаа нэргэжэ
байхада,
Халюуран манараад,
нютагнай хайхан.
Хүүгэдэе, ашанараа,
гушанараа харахадаа,
Хүлгэдэе эжымнай хүхихэнь
хайхан.
Баянхан Түтнын сагаахан
талада
Булжамуур шубуунай
жэргэхэ хайхан.
Багынгаа нүхэдөөр уулзажа
байхадаа,
Бахархан эжымнай
баясахан хайхан.
Мэлмэрэн сэнхиингээ агаарай
арюунда
Наранай элшээрээ наадахань
хайхан.
Айдархан хүүгэдэй байдалай
сарюунда
Амархан эжымнай жаргахань
хайхан.

ТҮТНЫН ЭХИН-СОЛЫН ЭХИН

Түтнын эхин, Түтнын эхин-
Түбхин Сагаан-Шулуутай.
Сагаан-Нуурнай—солын

эхин
Сарюун, дорюун алхасатай.
Залаа-Баабай, Үлзэгтэмнай,
Наян Наваа—заяашамнай,
Намарзаамнай,

Шэнэһэтэмнай—
Намжар хайхан нютагууднай.
Олон шэбэр суурхаад байна

даа,
Шэнэ хотоороо толорходоод,
Батанай барса угсаатанай
Баян байдал тодорходоод,
Хүбшэ тайга нэмэргэтэй,
Хүсөөтэ ехэ хүтжэлтэтэй,
Хамтын ажал хүсэ ехэтэй,
Хэзээдэһыё хэшгэ хайтай.

Түтнын эхин, Түтнын эхин—
Түбхин Сагаан-Шулуутай
Сагаан-Нуурнай—солын

эхин,
Сарюун дорюун алхасатай.

БООМ-БООМ

(Ауун)

Хүгжэмынь
Б. Наранбаатарай
Баян Түтнын эльгэн дээрэ
үндэһэн
Балшар наһанайм нютаг нуга
энэл даа.
Бата хайхан жаргал манда
үршөөһэн
Баабай эжым хэшгэ буян
эндэл даа.

ДАБТАЛГА: Боом, Боом—
Баян-Хаанай
хэшгэ лэ.

Боом-Боом—
Бултанаймнай
түшэг лэ.
Буурал талыем Буряад соогоо
суурхууһан
Бушуу түргэн хүлэг морид
эндэл даа.
Баһаш манаа бүхы дэлхэйдэ
нэршүүлхэн
Буряадаймнай гургалдайнууд
Бобмойл даа.

Дабталга.
Алтан-Хада, Хүхэ-Добо,
Худаймнай,
Алтан тарьян, самарян ажал,
байдалнай,
Баян-Улаан, Хабшараанта
шэмэгтэй,
Дээдэ-Боомнай дэлгэр баян
хэшгэтай.

Дабталга.

НЮТАГАЙМ ХАДАНУУД-НАНГИН ТҮШЭГҮҮД

Буурал һаншагтатнай
Бага балшар наһанһаа,
Бажар-Хаан баабаймнай,
Бараалхан түшөөб ухаанһаа.
"Үргөөн-Шулуун үзэлтэй,
Үрэхил табсан хоолойтой,
Нүгэл өхтэй байбалтай,
Низа таһа хайшаха",—гээд
Манай нютагай үбгэдэ,
Мүргэл хэһэн хүтшэд,
Шэбшэн шэбшэн хэлсэдэг бэн,
Шанга гэгшээр айлгадаг бэн.
Үргөөн-Шулуунайм үүдэндэ
Үнжэһэн сэдхэлһээ нүзгэлэ,
Зогсоһо бэлэйб даа зүрхэлэ,
Зүдхэн өөдөө гараха гээд.
Нүгэл тинхэдэ намда
Нэбтэрэггүй байгаал ха.
Табсанта үрэхил хоолойдонь
Торонгүй гарагша нэм ходо.
Һаншагтань урин

улаангирнууд,
Һаруулхан уян хуваханууд
Һанаан бодоһым татагша бэн,
Һайхан зүдхэл нүлөөлгшэ бэн.
Бажар-Хаан баабаймни,
Бооридшо дахинаа ерэнхэйб.
Бороһон агад зүрхэмни
Бодоодоо боогдон ербэнхэйб.
Үе сагһыё үнгэржэл байна,
Үбгэн абашыё гүүлээд байнаб.
Үргөөн-Шулуун, үнөөхил
заңдаа

Урдам бархайн байнаш даа.
Нүүлэй сагыё үелүүлэн,
Үнгэрхэн наһаа һанан,
Үнихэн лэ байнаб хүтэдэн,
Үнэхэ бодооло шүүрдэн.
Гулгатай даа, үргэлтэй
Тоонто нютагайман хаданууд.
Тодорон нэргэхэ заяатай
Түрэл арадайман замууд.
Хабатай даа, хубитай,
Хөөрхөн манай үхибүүд.
Хара багаһаа элшэтэй
Хани халуун нүхэдүүд.
Найдамтай даа, нэнгэлтэй
Намжаа нютагайман хүн зон.
Наһанай нэгэ сэгнэлэтэй
Нангин багшын заабаринууд.
Абархатай даа, амсуулхатай
Дба эжымнай буян.

Анханай илдам табисууртай
Амарга нүхэрэйм дуран.
Бэе, хэлэн, нэшхэлнай
Боди сагаан сэдхэлһээ,
Гурбан ехэ эрдэнитэй
Газар уһандаа үргэһэйб.
Ажалша зоной байдалай,
Амар жаргал хуудалай,
Һаруул нарадай мандалыё—
Һайхан хэрэг бүтээһэйб.
Бага балшар наһанһаа
Баталан абанан этиглэни.
Байдал хуудалай халихайһаа
Буураа бэшэл нэшхэлэни.
Үргөөн-Шулуун үбгэрхэдэ,
Үргэлхэ нүгэл олодоолтай.
Үрэхилһөөш айһан маягтай—
Урдаш хүтэдэн байнаб даа.

ОНЬНОН ҮГЭНҮҮД

Һайн болохо һанаанай,
Һайхан болохо заяанай.
Гарай хүдэлхэдэ,
Аман хүдэлхэ.
Үнэншэ хүн үүдэндэ,
Худалша хүн хойморто.
Нохойтой муу болобол,
хормойгүй,
Ноёнтой муу болобол,
ниоргагүй.

Баян хүн баатай,
Баатар хүн шантай.
Базаарта халааша үнэтэй,
Баабайндаа басаган үнэтэй.
Нэрэ нэгэ,
Алдар олон.
Хуушан дайда нохор,
Хубилхан дайда һонор.
Абада жороо мори бү уна,
Аянда бөөгэй хүүр бү дуула.
Үндэнгүй модонной унахань
түргэн,

Үриггүй хүнэй үхэхэнэ
муухай.
Улаан галмодонһоо садахагүй,
Үргэн далай уһанһаа
садахагүй.
Хомхой һанаан зөөриһөө
садахагүй,
Хаан гүрэн албатанһаа
садахагүй.

Яхад хүн яарадаг,
Ямаан гүрөөһэн мүргэдэг.
Хүн хэрэг тээшээ,
Хүдэри модон тээшээ.
Эдихэдээ эрэ барас.
Хэхэдээ хашан буха.

ТААБАРИНУУД

Ехэ үхэр ерэн хабһатай.
(Гэрэй хана).
Эшгэнэй эбэр иишэ тишээ.
(Гэрэй булан).
Мүльһэн дээрэ
Мүнгэ тооложо ядабаб.
(Мүшэд).
Ши энээгүүр, би тэрээгүүр -
Шиихээн газар золгохобди.
(Бүһэ).
Шүбгын үзүүртэ шүлэн.
(Шүүдэр).
Эхынгээ һеы

Эбхэжэ ядааб.
(Харгы).
Монсогорын мориһоо
хурдан.
(Буугай һомон).
Түмэр могой модон һүүлтэй.
(Буу).
Хонгоодорой басагад
Хойшоо гүзөөтэй.
(Булшан).
Сагаан могой
Шулуу нүхэлбэ.
(Нугарһан).

Улаан буруу сагаан
бойлторготой.
(Зүрхэн).
Ахань дүүгээ хүсэнгүй.
(Тэргын мөөрнүүд).
Энэ сабһанан зомгоол
Эрхүү хүрэгэр хийдэбэ.
(Бэшэг).
Хүрин буха хүсэтэй,
Хүдэгэр үбгэн мэхэтэй.
(Суурга, түлхюур).
Аргамжа бэшэ аад, орёдог,
Арьяатан бэшэ аад, хоздаг.
(Могой).

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: "Тоонто"
гэнэн арадай ансамблин шэнэ
программада "Хальмаг бэлэг"
гэнэн хатар харуулагдаа. Энэ
хатарта Буряад Республикын
габьяата артист Аюр Аюшеев,
республикын соёлой габьяата
хүдэлмэрилэгшэ Дарима
Найданова, хүгжэмшэн,
дуушан хальмаг яһанай
Татьяна Манджиева гэгшэд
бэлигээ гэршэлээ. Энэ хатар
гүйсэдхэһэн Татьяна
Манджиева, Аюр Аюшеев
гэгшэдые энэ зураг дээрэ
харанат.

Ц.ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

Арадай аман зохёолой абдарһаа

ДАЛА НАНАН

(Онтохон)
Урдын урда сагта, хүн зоной
бии болохо байхада, Бурхан
баабай хүндэ 30 жэл заяһан
байгаа ха.

"Энэ 30 жэлэй туршада үри
хүүгэдээшье хүл дээрэнэ һайн
бодхоохо шадал байхагүй
байна" гэжэ хүн зон гомдобо
ха. Тиихэдэнэ нохойн наһа—
12 жэл нэмээбэ ха.

"Энэ 42 наһан багал даа,
ашанараашье үзэхгүйбди"
гэдэбэ ха хүнүүд. Тиихэдэнэ
һармагшанай наһа—10 жэл
үшөө нэмээбэ ха.

"Энэ 52 наһан соо
гушанараашье үзэжэ шадахагүй
болоболди даа" гэдэбэ ха.
Тиихэдэнэ 70 наһа хүрэхын
тула үшөө 18 жэл наһа үгэбэ ха.

Юубгэхэдэ, 70 наһан дарадаг
гэлсэдэг. 70 наһандаа
дарагдажа, үбгэд хүгшэдолоон
наһатай бага үхибүүн шэнги
ухаатай болодог гэжэ хэлсэдэг.

Тэрэһнээ сааша үгэ хүүр,
ама хэлэжэ, улад зоной
хоорондо шууяа татадаг
болошодог гэжэ бурхан баабай
захиралта гаргаһан байгаа.

Урдань 70 наһатай хүгшэд,
үбгэдые үндэр боори дээрэ
гаргаад, уяад аманданэ юумэ
шэхэжэ, хахаажэ алаха ёһо
байгаа гэнэн үльгэр домог бии
юм.

ЯМААН ГҮРӨӨНЭН ТУРУУНДАА ОБТОЙ

(Онтохон)
Манай Эрхүүгэй областиин
Оһын аймагта үшөө иимэ
онтохон бии байгаа. Иимэ
удхатай.

"Далай соо алтан толи байна,
тэрэниие намда асаратгы" гэжэ
хаан захираад, албата зоноо
далай руу оруулжа байба ха.
Алтан толи бэдэржэ, далай руу
ороһон хүнүүдэй нэгэнииншье
бусадгүй байгаа. Тии тииһээр
Ихинаад гэжэ нэрэгтэй хүндэ
алтан толи асарха ээлжээн
тудаба.

Тунигта абтаһан Ихинаад
дала гараһан эсэггэнээ зүбшөөл
заабри һураба ха. Тэрэ эсэггээ
хүн зондо харуулангүй,
нюугтад байдаг байгаа. Юуб
гэхэдэ, урдын урда сагта дала
гараһан үбгэд, хүгшэдые үгы
хэдэг, аладаг заншалтай байгаа
ха. Дала гараһан хүн гансал
үлүү аман гэжэ тоологдодог
байгаа бшуу.

Ихинаадай эсэгэ хүбүүндээ
ингэжэ хэлэбэ:

- Тэрэ алтан толи далайн
оёрто бэшэ, харин Саяанай
агын оройдо байдаг юм.
Тэрэниие абаха хүн үлөөгүүр
эртэ, наранай гараха хирээ,
улын бооридо ошожо, ямаан
гүрөөһэнэй хабсагай дээрэ
гарахатай адли, харбажа
унагааха ёһотой.

Ихинаад алтан толиёо
хаанда асаржа үгэбэ ха.
Тиихэдэнэ хаан тэрэһнээ
асууба: "Шамда хэн заажа
үгөөб, яахадаа шамһаа бэшэ
хэншье асаржа шадаагүйб?"

Юумэ нюонгүй, бултыень
хаанда тэрэ хөөржэ үгэбэ.
Хаан хэлээшьеһэн зүбшөөбэ.
Тэрэһнээ хойшо хүгшэрһэн,
үбгэрһэн зоние алахагүй гэнэн
захиралта хаан гаргаа хэн ха.
Эгээл тииһнээ "хүн хэлэндээ
обтой, ямаан гүрөөһэн
туруундаа обтой" гэнэн хүүр
Оһын, Боохоной аймагуудаар
тараа хэн гэлсэдэг.

М. ДАНИЛОВА,
"Ангар" ансамблин
дуушан.

"ҺУБАЙРНАН ҮНЕЭН, НААГДААГҮЙ ҺҮН..."

Сагаалманай үеэр үргэн баян
Буряад орон соогуураа хаа
хаанагүй, тэрэ тоодо холын
Хурамхаан нютагаар
аяншалааб. Аймагай түб
һууринда ажаһуудаг танил хоёр
үбгэжөөлтэй уулзажа, тэдэнтэй
хөөрөлдэхэдөө:

- Буруутнай булшантай,
даагантнай далантай гү?

Булшантай даа,
булшантай. Далантай даа,
далантай, булдааа бухиндажа,
гүлдэжэ ябана, - гээд сагаан
наһалта дайнай ветеран
үбгэжөөл харюусаа хэн.

- Тугалнай буруу,
буруумнай хашараг,
хурьгамнай түлгэ, унагамнай
дааган, дааганнай гунан
бологшо бэлэй гү? - гэнэ
нүгөөдэнэ.

- Тиймэл даа. Тугалнай
буруу, хурьгамнай түлгэ
бологшо нэмнай даа. Тээд
үнгэрэгшэһье, мүн энэһье
жэлдэ, хүндэтэ Сэсэн Сэнгэ,
манай хүдөө һууринуудаар түл
үсөөнөөр абтаа даа, - гээд
хүндөөр һанаа адан, сагаан
наһалта үбгэжөөл хөөрөөгөө
таһадуулаба.

- Юун болоо юм бэ?
Хөөрөгт.

- Юун болохо хэм бэ?.. Эхэ
манай олоор лэ хубайраа, -
гээд нүгөөдэнэ хөөрөөндэ
оролсоно.

- Һүлэй үедэ манайдаш һайн
үлгэрэй буха, хуса, азарганууд
үгы болошоол даа. Тиихэтэй
хамта үмсыннай адууһа малай
тоо толгой аргагүй олошороо.
Гэбэһье түл урдынхида
орходоо, үсөөнөөр абтана гээд
гэмдэглэлтэй, - гэжэ нүгөөдэ

үбгэжөөлын тайлбарилба.

Энэ хөөрөлдөөнэй удаа
аймагай хүдөө ажахын
управлениин адууһа малай
үүлгэртэ хүдэлмэрийн талаар
зоотехник Шагдар Цыреновтэй
уулзаха баагтай болодоо хэн.

- Үмсын малай тоо толгой
ниитынхидтэ орходоо, 5-6 дахин
олон болонхой. Энэ жэлэй
январь һарын нэгэнэй байдалаар
колхоз, совхозууднай 2547
толгой эбэртэ малтай, тэрэ тоодо
967 үнөөтэй, мүн тиихэдэ 9500
шахуу хонидтой, 1840 толгой
адуу мориудтой, 140 гаран
гахайтай байһан, - гээд Шагдар
Цыренов стол дээрэ байһан
дэбтэр иран, минии һонирхоһон
асуудалда харюусаба.

- Үмсынхидэй эбэртэ малай
дундаһаа үнөөдэһин тоо хэдэ
болоно хаб?
- Олон даа. Аяар 4936 толгой
гээд бэшээтэй.

- Харыг даа, - гэжэ урдаа
байһан саарһа дэлгэбэ.
- Тэдэнэ булдааа энэ жэлдэ
түл үгэхэнэ гээшэ гү? - гэжэ
удаадахи асуудал табигдаба.

- Мэдэхын аргагүй, - гээд
хэлэхэдэ, хэн этигэхэб. Олохон
зоной үнөөдэһин хубайраа.
Үнгэрэгшэһье жэлдэ олон лэ
үнээн түл үгөөгүй хэн.

- Ямар гайхалтай юм бэ?
Үнөөгээ хубайруулаад, түл
абангүй үлэхэ гээшэмнай
харамтай бэшэ аал?
- Тиймэ байнгүй яхаб?
хубайрһан үнээн эзнэдээ али
зэргын хохидол үзүүлдэ гээшэб?
Тоолоод үзыт. Гаргашалагдаһан
гэжээһин али зэргын сэнтэйб?
Тугалшы абтахагүй. һүншье
наагдахагүй.

абтахаб даа гэлсэхэ юм.
- Хүн зоной үмсын үхэр малай
хубайрхагүйн тула манай
талаһаа ямар хэмжээ
ябууланууд абтана хаб? - гэжэ
Шагдар Цыреновһээ асуухадам,
тэрэ бодолгото болонгёр,
буржагар үһээ өөдөнэ эльбэн:
- Ямар гэхэ юм бэ? Хүдөө
нютагуудта хамтын
суглаануудай болохын урда тээ
энэ асуудалда зорюулан
шүүмжэлхы удхатай статья
бэшэжэ, "Огни Курумкана"
газетэдээ толилуулаа хүм.

Тиихэдэ тосхон бүхэндэ
искусственна аргаар эхэ малые
заабол үржүүлэхэ хэрэгтэй гэжэ
бэшэг бэшэ бэлэйб. Иигэжэ
хэлэхэдэ, би ямаршы шэнэ
"газар" гэхэ гү, али "Америкэ"
нээгэ бэшэб. Энээн тухай уни
хээзэнһээ хэлэгдэһэн байха.
Мүнөө үмсын адууһа малай иимэ
олон болоод байхада, тусгаар
пункт нээхэ хэрэгтэй. Тиймэ
пункттай болоо һаа, үмсынхид
нэгэ-нэгэ үнөөгээ ороондо
оруулахын тула 25-30 мянган
түхэриг түлэхэ бэлэй. Энэмнай
мүнөө сагай 10 литр һүнэй сэн
болоно. Үнэтэйһье бэшэ аабдаа
гээд һанагдана. Эрхим үнээн
һаалин сагай хугасаада 5000-
6000 литр һү үгэнэ бшуу. Үшөө
тиихэдэ абтаһан тугал тухайн
мартахын аргагүй, - гэжэ хэлэбэ.

Энэ үедэ газараһаа орожо
ерэһэн аймагай хүдөө ажахын
продуктуудые худалдан абаха
талаар гүрэнэй ахамад
инспектор Дугар Доржиев
х ө ө р э л д ө ө н д э м н а й
хабаадалсахадаа:
- Колхоз, совхозуудай
һаалин фермэнүүдэй ажал

хүдэлмэрийн дүнгүүдые хаража
үзөө һаа, бүришые гайхаха
байхат.
- Ньюсагүй юм һаань,
хөөржэ үгыт, - гэжэ Цыренов
Доржиев хоёрые гуйбаб.
- Ямар нюуса байха хэм
бэ? Үнгэрэгшэ жэлэй дүнгүүдые

хүдэлмэрийн дүнгүүдые хаража
үзөө һаа, бүришые гайхаха
байхат.

- Ньюсагүй юм һаань,
хөөржэ үгыт, - гэжэ Цыренов
Доржиев хоёрые гуйбаб.

- Ямар нюуса байха хэм
бэ? Үнгэрэгшэ жэлэй дүнгүүдые

согсолон харахадамнай,
ажакынуудаймнай 100 толгой
үнээн бүриһөө арайл гэжэ 25
тугал абтаһан байгаа хэн. Тийн
75 үнээн хубайрһан байгаа
бэлэй. Тэдэниие хоолуулын
тула хэды ехэ тэжээл
гаргашалагдааб?.. Хэлэхын
аргагүй ааб даа. Ямар ехэ һүн
наагдангүй үлөөб? Харамтайл
даа. Тугалнуудшы олоор
абтаагүй. Яхабши? - гэжэ
Шагдар Цыренов бодолгото
болонгёр хэлэнэ.

Үнөөдэй олоороо
хубайрһанай, түлэй абтангүй
үлэһэнэй, наагдаагүй һүнэй
түлөө гансаһье Ш. Цыренов,
Д. Доржиев гэгшэдэй толгой
үбдэхэ ёһотой бэшэл. Зүгөөр
а ж а х ы н у д а
хүтэлбэрилэгшэд, ахамад
мэргэжэлтэдэй, нютагай
гулваанарай толгой үбдэхэл
ёһотой байгаа. Имагтал эдэнэй
эдэбхи үүсхэлхэ, тушаалта
ажалдаа хандасаһаа хүн зоной
ажаһуудалай олохон
асуудалнууд зүбөөр
шийдхэгдэн бэлүүлэгдэхэ
болоно бэшэ аал?

Үмсыншые, ниитыншые
адууһа малай үүлтэр
һайжаруулха, ашаг үрэ үгэсэ
дээшлүүлхэ талаар асуудал
һанаа сэдхэл зобооно,
зобоохшые ёһотой ха гээд
һанагдана. Тэрэниие зүбөөр
шийдхэхэ хэрэгтэ нютагай
өөрыгөө хүтэлбэрилгын
захиргаанай дарганар онсо
анхараалаа хандуулха зэргэтэй
бшуула.

Сэсэн Сэнгэ.

байгал шадарай нюотагцудта

УЛААН-ҮДЭ хотын Үндэштэнэй номой санда дээдэ, тусхай дунда хургуулинуудай хабарай яармаг үнгэрөө. Түрүүшынхиэ үнгэрэгшэ намар эмхидхэгдэхэдэнь, энэ хэмжээ ябуулгыг заншалта болгохо гэжэ хэлсэгдэһэн юм.

Эндэ залуушуулай хэрэгүүдэй, аяншалгын болон спортын талаар гүрэнэй комитет ехэ үүсхэл гаргаһан байна. Гадна Эрдэм хуралсалай, хүн зониие социальна талаар хамгаалгын министрствэнүүд заншалта яармаг үнгэрэгхыень дэмжээ һэн.

Хоёр үдэрэй туршада библиотекэ соо хотын 4 дээдэ хургуулин, тусхай дунда хуралсалай эмхи зургаануудай, техникскэ мэргэжэлэй училищинуудай багшанар, оюутад танилсалгын выставкэ эмхидхэжэ, сугларашадтай хөөрэдөө хэбэ. Эдэ үдэрнүүдтэ хото, хүдөөгэй олон залуушуул яармагта ерэжэ, шухала мэдээсэлнүүдые абанан байна гэжэ түгэсхэлэй "түхэрээн шэрээдэ" хэлэгдээ.

хураха дуратай эдиршүүдэ тусхай анкетэ тараагдаад, харюунуудын согсологдожо, иимэ дүнүүд сонсохогдобо: яармагта 62,2 процентнь басагад, 37,6 процентнь хүбүүд хабаадалсаа. 16 хүрэтэр наһатай зоной тоо - 34,5 процент, 18-тай бөлөгтор - 52 процент, 29 хүрэтэр наһатайшуулын 5,5 процент байба. Тэдэнэй дунда 9-дэхи

МЭРГЭЖЭЛЭЭ ШЭЛЭХЭДЭНЬ ТУҢАТАЙ

класс дүүргэгшэд - 32,4 процент, дунда хургуулин аттестадтай - 53,8 процент, училищи, техникум дүүргэһэн мэргэжэлтэд - 7,5 процент, дээдэ эрдэмтэйинүүлэб, 6,6 процент байба. Хабарай амаралгын үедэ аймагуудай хуралсад (66,5 процент) яармагта ерээ, 15,5 процентнь - оюутад, 28 процентнь ажал хэһэд мүн лэ эцдэ байба.

- Хабарай яармаг хадаа элдэб хургуулинууд ямар мэргэжэлтэдые бэлдэнэб, орохын тула ямар документнүүд хэрэгтэйб гэхэ мэтын гол түлэб танилсалгын үүргэ дүүргэнэ. Намарай яармаг дээрэ богони болзорой хуралсалай курсануудые дурадхахаар хараалгана, мүн дээдэ хургуулида орожо шадаагүй залуушуулые ажалаар хангаа асуудалнууд хэлсэгдэхэ юм, - гэжэ Залуушуулай хэрэгүүдэй талаар гүрэнэй комитетдэй түрүүлэгшын орлогшо Б. Цыдыпов хэлэбэ.

- Республика дотор шэнэ мэргэжэлдэ хургаха таһагууд тиимэ олоор нээгдээгүй, ехэ хубилалта болоогүй. Нүүдэй үедэ дээдэ хургуулида орохо хүсэлтэй залуушуул олошороо, тиибэшье техникумүүд, училищинууд тухай баһа мартахагүй ёһотой. Энэ хэрэгээр

тусхай дунда хургуулин хүдэмэрлэгшэд хото хүдөөгэй хургуулинуудаар танилсалгын үүдэлгэнүүдые эмхидхэбэл, һайн байгаа, - гэжэ "түхэрээн шэрээгэй" хөөрэдөөнэй үедэ Эрдэм хуралсалай министрствын ахмад мэргэжэлтэ О. С. Батоева тэмдэглэбэ.

- Олонхид хургуулида орохын урда тэе хүнгэлэлтэ тухай асуудаг заншалтай. Түрэлхидгүй, эрэмдэг бөгстэй зондо хүнгэлэлтэ үгтэдэг юм. Олон үхибүүдтэй гэр бүлын хүүгэд хүнгэлэлтэгүй байһаниинь харамтай. Энэ хэрэгтэмнай олонитэдэ мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүд, радио, телевидени ехэ үүргэ дүүргэхэ аргатай. Харин радио, телевиденээр, газетээр дурадхаха гэбэл, түлбэртэй боложо, хүндэ болонхой, - гэжэ Социальна талаар хамгаалгын министрствын зүгһөө Э. Д. Болотова ханамжана хубаалдаба.

- Хүн зондо, илангаяа залуушуулда хаана, ямар хургуулинууд бииб гэхэн мэдээсэл хэрэгтэй. Манай республикын сэрэгэй комиссариат сэрэгэй училищинууд тухай баримгата фильм буулгаа. Нүүдэй үедэ сэрэгэй училищиде орохо хүсэлтэй хүбүүд үсөөрөө.

Захаамнай, Хяагтын аймагуудай хүбүүд мүнөө үедэ сэрэгэй училищиде орохо олон мэдүүлэгэ барихтай. Энэ яармагта МВА-гэхид хабаадалсабагүй, харин милицидэ хүдэлхэ зоригтойшуул баһал бии, - гэжэ республикын военткомдэй 2-дохи таһагай начальнигай орлогшо М. А. Кибальник хэлэбэ.

Жэл бүри хубилалта болоходонь, гүйсэд оруулангүй хургуулинууд тухай тайлбари али олон алдуутайгаар, хожомдожо хэблэгдэнэ гэжэ "түхэрээн шэрээдэ" хэлэгдээ. Энэ жэлэй хабарай яармагта Томскын университетдэй, Шэтын медицинскэ академиин түлөөлэгшэд хабаадалсаа, хургуулинууд тухайгаа хөөрөжэ үгөө.

Тиимэхэ хуралсалай яармагта ганса республикынгаа бэшэ, хүршэ хотонуудай дээдэ болон тусхай дунда хургуулинууд тухай мэдээсэлнүүдые абал, һайн байгаа гэжэ хүнүүд мэдүүлэ.

Иимэ яармагай заншалта болоходо, залуушуул үшөө олоор ерэдэг болохо гэжэ найдахаар.

Е. ЦЫБЕНОВА.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: яармагай үедэ.

Д. АЛТАЕВАЙ фото.

ДЭЛХЭЙН ЭРДЭНИ ЗЭНДЭМЭНИ

Иимэ хөөрэдөөн Буряад Республикын үдэрнүүдэй Москвада үнгэрэгдэхэдэнь болоо. Эндэ "түхэрээн шэрээ" үнгэргэһэн эрдэмтэд хүтэлбэрлэгшэд номин тунгалаг Байгал далайн саашанхи хуби заяан тухай ехэ хөөрэдөө хэжэ, түби дэлхэйн арадуудай һанаа зобоохон асуудал зүб мүрөөрнь шийдхэл гэлсэһэниинь һайшаалтай.

Россин Федерациин, мүн манай республикын Правительствон, Арадай Хуралай гэшүүд, министрствэнүүдэй, Байгаали хамгаалгын талаар комитетдэй, эмхи зургаануудай хүдэмэрлэгшэд энэ хөөрэдөөндэ хабаадалсаа. Германиин Монголой, США-гай эрдэмтэд секретарьнууд, журналистнууд олоороо сугларһан байна.

Буряад Республикын Байгаали хамгаалгын талаар комитетдэй түрүүлэгшэ В. Е. Гулгонов зүблөө нээгээ. Республикын Правительствон Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо В. К. Агалов сугларашадые амаршалхадаа, Россин Федерациин Правительство Байгалдалае хамгаалха комплексно программа баталжа, бидэнырөе ехэтэ баясуулаа гээд мэдээсэбэ.

Россин Уһанай ажыхын комитетдэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо В. И. Макаренцев, Россин Байгаали хамгаалха академиин харюусалгата секретарь И. К. Лисеев, Эколого-политологиин бэй, даанхай бэшэ уласхоорондын университетдэй деканай орлогшо С. А. Фомин, "Ногоон дэлхэй" журналай ахмад редактор М. Д. Бороздин, Россин "ГРИН ПИС" гэжэ отделениин директорэй орлогшо Р. А. Пукалов, дид-хамба лама Доржо Цыденов болон бусад Байгалдалай, Буряад Республикада орион тойронхи байгаали хамгаалгын асуудалай хэр шийдхэдэжэ байдаг тухай хөөрэдэхэдөө, Байгал далай хадаа түби дэлхэйн арадуудай дунда сэгнэшгүй үнэтэй, уг залгамжалһан эрдэни зэндэмэни, тунгалаг һайхан уһанай баялиг мүн гэжэ тодоронхой гэжэ мэдүүлэбэ.

Ю. АКУЛОВ.

Яруунаһаа мэдээсэнэ

ПСИХОЛОГИИН ТҮБ

Ульдьорын дунда хургуулида аймагай эгээл түрүүшын психологин түб нээгдэбэ. Психологидо хургаха аргын туһалам-бончууд, шэнэ заабариууд энэдэ бии юм. Энэ хургуулин психолог Ольга Галандоржиевна Данишимаева эдэбхитэйгээр үүсхэл гаргажа, һонирхолтой материалнуудые дурадхана.

ХАРИ ХЭЛЭНҮҮДЭЙ КОНКУРС

Нарһатын 1-дэхи дунда хургуулида хари хэлэнтэй үдэрнүүд 5-6-дахн классуудай дунда үнгэрөө. "Хэр һайнаар англи хэлэ мэдэхэбши?" гэхэн конкурсо 5-дахн "а", 6-дахн "в" классуудай хуралсад илаба.

Немец хэлээр "Минии нютаг" гэхэн зуралга бэнэхэ даабари 7-дохи классуудта үгтэһэн байна. Энэ даабариинь хуралсад һайнаар дүүргээ.

ШЭНЭ МАГАЗИН

"Нолонго" гэхэн шэнэ магазин Иисэнгэ нютагта нээгдэбэ. Олон жэлэй туршада худалдаа наймаанай ажада хүдэлһэн Бутидма Бадмаевна Цыреновагай һанаан хүсэл бээлүүлэгдэбэ. "Харин хүдөөгэйхидэй мүнэггүй байһаниинь харамтай, саашадаа хүн зон ажалайнгаа салин сагтаа абадаг болоһой", - гэжэ Б. Б. Цыренова хүсэнэ.

Э. БУДАЕВ.

ЗАЛУУ БАГШЫН НАЙДАЛ

Усть-Ордын Багшанарай мэргэжэл дээшлүүлгын институт Улаан-Үдын багшанаргай ехэ хани харилсаатай юм. Һара бүри Улаан-Үдэһөө Буряадай гүрэнэй университетдэй багшанар ошожо, лекцинуудые уншадаг, семинарнуудые үнгэргэдэг юм. Мүн лэ Усть-Ордын институтдэй мэргэжэлтэд Буряадай ниислэл хото ерэжэ хургуулинуудай, хүүгэдэй саадуудай түрүү багшанаргай уулзадаг дүй дүршлөөрнь һонирходог заншалтай.

Һаяхан тус институтдэй методист Л. И. Буйхаева Улаан-Үдын хүүгэдэй саадуудаар ябажа, һонирхолтой хэшээлнүүдые шагнаба. - Нёдондо намарһаа Усть-Ордын "Хасуурижан" саадта буряад хэлэ заажа эхилэбэ. Үхибүүдэй бэрхээр, түргөөр буряад хэлэндэ һураашье һаань, гэр бүлэдөө хөөрөлдэдэггүй байхадань һонигүй Хүүгэдэй саадһаа түрэл хэлэндэ һуража байһан эдиршүүд түрэлхидэйлгөө адуу дабтангүй, буряад хэлэндэ анхаралаа хандуулха, - гэжэ Людмила Иннокентьевна найдана. Дэмбэрэлтэ энэ ажадань амжалта хүсэнэбди!

Е. ЦЫБЖИТОВА

ХАЛҮҮН БАЯРЫЕ ХҮРГЭНЭБ

Жаргал намда тудаа. Танай газетын хууданан дээрэһээ баяр хүргэхэ һанаатайб. Улаан-Үдэ хотын 1-дэхи ТМО-гой эхэнэрнүүдэй консультациин врач-гинеколог, энэрхы һайхан сэдхэлтэй, ажалдаа харюусалгатай Алла Степановна Матвеевада халуун баярые хүргэнэб.

Эхэ болохо, нарайлаха эхэнэрнүүдтэ ходо һанаагаа зобожо, сэдхэлээ хубаалдажа, зүбшэл заабаряараа ходо туһалжа байдаг энэ буряад эхэнэртэ, бэрхэ мэргэжэлтэдэ хүнүүд ходо баярые

хүргэжэ, амаршалжа байдаг юм. Мединститудһаа гадна, ординатура дүүргэһэн ехэ дүршэлтэй врач хүнүүдэй үбшэниие тон һайн тайлбарилдаг, тиин хэрэгтэй онол арга, эмшэлгэ хэрэглэдэг, туһалдаг байһаараа мэдээжэ.

Анхарал ехэтэй, оролдосотой врач Алла Степановнада уга наһа, удаан жаргал бүхы эхэнэрнүүдэй, эхэ хүнүүдэй зүгһөө хүсэнэб.

О. ВОСКАНЫЦ,

Улаан-Үдын Борсоевой үйлсэдэ ажаһуугша.

ЗОНОЙ ХҮСӨӨР

Мүнөө сагта ехэ барилга эрхилхэ гэшнэ хэсүү хэрэг болонхой. Харин улад зон хүсбэл юушье хэхэ, бүтээхэ хүсэтэй гэжэ буряад арадай юрын хөөрэлдэдэг үгэнүүд дэмы бэшл даа.

Хэжэнгын болон хүршэ аймагуудай ажалшадай коллективүүдэй хүсөөр Хэжэнгын дасанай дэргэдэ сахюусанай модон дуган мэнэ һая баригдажа дүүргэгдээд, ашаглалгада оруулагдаба. Энээнэй хажууда мүн Диваажанай дуган баригдажа байна.

Энэ дасанай, дуганай барилгада Яруунын аймагай Үлдэргын, колхозой, мүн тэрэнэй хүршэ Эгэтын-Адагай "Победа" колхозой хүтэлбэрлэгшэд Лидия Даржаевна Цыбикжанова, Юрий Гончикович Цыдендамбаев гэшнэд тус тус ажалша коллективүүдэй зүгнөө нэгэ-нэгэ толгой тарган гунан

үхэр эдэ барилгада үргэбэ.

Гадна 1991 онһоо эхилээд, Хэжэнгын томо ехэ субаргын, дасанай барилгануудта дээрэ дурсагдаһан таряашадай ажахынууд хоёр-хоёр үхэр үргэһэн юм. "Победа" колхоз дасанай хамнабарин ажагыда нэгэ машина таряа талха, бусад шухала зүйлүүдые үгөө.

Иимэ хүндэ сагта, дэлгүүрэй экономикодо шэлжэн орожо байха үедэ, Хэжэнгын дуган, дасанай болон субаргын барилгануудта ехэ зөөри үргэжэ, дэмжэжэ байхадань, буян бүтээхэдэнь, тус ажалша коллективүүдэй ударидагшадта, ажалша коллективүүдэйн гэшүүдтэ Хэжэнгын буддын шажанай бүлгэм ехээр хайшаажа, үнэнхэ зүрхэнһөө баяр баясхалан хүргэнэ. Хэжэ бай ан ажалдаа амжалта туйлахыень, элүүр энхэ ябахыень хүсэһэн байна.

Р. ЦЫМПИЛОВ,
ажалай ба дайнай ветеран.

Буряад Республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ Даша-Доржо Базаровай 60 наһанай, зохёохы ажалайнь 40 жэлэй ойдо

АРАДАЙ ДУУШАН АЛДАРТАЙ

Буряад Республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ, Арадай уран бэлигэй бүхэсоюзна фестивалин лауреат Даша-Доржо Базаров манай республикын олонитгэдэ мэдээжэ болонхой. Үндэһэн арадайнгаа фольклоры хүгжөөхэ, олоной дунда дэлгэрүүлхэ гэжэ оролдодог соёлой эдэбхитэн мүн. Зохёохы ажалайнгаа 40 жэлые түрэхэ зараншаа соёл мэргэжэлтэ тэрэ зориулһан габыятай.

Түрэл шотагайнгаа клубта соёлой залуу хүдэлмэрилэгшэ байһан Даша-Доржо хайхан хоолойтой байжа, дуу, хатарай "Байгал" мэргэжэлтэ ансамблда үргидэа һэн. Тингэжэ олон жэлдэ ансамблда амжалтагайгаар ажаллаа.

Москвада үнэргэгдэһэн Буряад искусство болон литературынын 2-дохи декадада хабаадаха золтой байгаа. Зохёохы ажалаа улам баяжуулаха зорилготойгоор мэргэжэлтэ дээшлүүлээ. Тингэжэ 1964 ондо хүгжэмэй училищид дүүргэһэн байна. Ивалгын дунда хургуулида, мүн хүүгдэй хүгжэмэй хургуулида ажаллажа, үхибүүдтэй бэлиг шадабария хубаалдаа. Багшанарай зүбшэл заабаряар багшанарай институтта орохо гэжэ оролдоһон байна. Тэрэшэлэн Буряадай багшанарай институт дүүргэжэ, зохёохы ажалаа бүри баяжуулба.

Манай соёл болон искусствын ерээдүй хадаа залуу үетэнтэй холбоотой гэжэ Д-Д. Базаров хайн ойлгоо. Тингэһээ бүхэ эрдэм мэдэсээ, бэлиг талаангаа залуушуулай эстетическэ хүмүүжүүлгэдэ зориулһан юм. 1984 ондо техникескэ мэргэжэлэй хуралсалай начальнигай орлогшо В. Б. Проконевой зууршалаар Улаан-Үдын 24-дэхи ПТУ (мүнөө үедэ үндэһэн буряад мэргэжэлтэ лицей болонхой) Д-Д. Базаров эльгээгдэжэ, уран

хайханай хүтэлбэрлэгшөөр ажаллажа эхилээ һэн. Багахан хугасаа соо "Наадан дээрээ" гэжэ нэрлэгдэһэн фольклорно ансамбль бэлигтэй ударидагша тэндэ байгуулаа юм. 1988 ондо энэ ансамбльн арадай коллективэй нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна.

Буряад арадай дуунуудые хайн мэдэдэг, гоёор дууладаг артист, багша, хормейстер, хатаршан Даша-Доржо Базаров бөрынгөө шэлэһэн мэргэжэлтэ үнэн сэтхэ байжа, ехэ харюусалгатайгаар ажалдаа хандадаг хүн. "Эрэ хүн зорингодоо" гэжэ хайн ойлгодог хүтэлбэрлэгшын ударидагш ансамбль хадаа республикын техникескэ мэргэжэлэй хуралсалай эмхинүүдэй омогорхол болонхой. Энэ һонин програматай ансамблин коллективэй уран бэлигтэй республикын аймагуудай олон хүн зон танилсаһан байна.

Красноярск, Омск хотонуудта, мүн Монгол орондо бэлиг шадабария харуулһан ансамблин амжалтада горитой хубитая ажалша сэдхэлтэй, бэрхэ эмхидхэгшэ, хайхан ханаатай соёлшон Д-Д. Базаров оруулжа байдаг юм. Арадайнгаа ёһо заншалые дэлгэрүүлхэ гэхэн нагшин хэрэгтэ туһалжа байдаг уран бэлигтэнэй дунда арадай дуушан, багша Даша-Доржо Базаров хүсэл оролдодог ороо, эдэбхи үүсхэлээрээ шагарила. Бэлигтэй соёлшондо үшөө ехэ амжалта хүсэнэбди.

Клавдия ШУЛУНОВА,
Россин габыата артистка.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буряад Республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ Д-Д. Базаров "Наадан дээрээ" гэхэн ансамблтайа.

УНШАГШЫН

АСУУДАЛДА ХАРЮУ

Байгша оной март харын 27-ной дугаарта Захааминай аймагай Цахир нууринһаа дайнай ба ажалай ветеран Д. Баиров "Тодорхойгоор хоорэжэ үгыг" гэхэн гаршагтай бэшэг газетэдэ эльгээһэн байна. Энээндэнь харюу болгожо, ханамжыа хэлэхэ хүсэлэнгэйб. Март харын һүүлээр гү, али апрелин эхээршье болог, мяхаяа тушэнко болгохын түлөө түрүүлэн тэрэ мяхаяа зүһэм хилэмэн шэнгээр хэршэжэ, уһатай түмэр кастрюли соо хээд бусалгаха. хайн хаалгатай байха ёһотой. Дабһа лаврово намаа хоёрые хэжэрхөөройт. Харин һонгино, мангир гэхэ мэгые хэжэ болохогүй. Туранхайшаг мяхан һаань, оохэ холихоодо болохо. Өөхөншын эхэдэньшье болобол, хамаагүй.

Айу бүхэн талха баридог пезионтэй. Тингэһээ түрүүн пезионтэй түмэхэ хэрэгтэй, температураһы талха барихадаладни байха ёһотой. Тэрэ мяхатай түмэр кастрюля пезион руу хэһынгээ урда гээ амһарыень хайн бүгхөөрэйт (гурил хухаад, шабахада бүри хайн), дээрһээнь 2-3 монсогор шулуу табихат.

Мяхатай кастрюля пезион соо 5-6 часай турнада байлгахат. Харин энэ үедэ амһарыень нээжэ байбат, хэһэн ажалаа дэмын һалгахат. Нүүдэнь болоһон мяхаяа гаргажа, 3 литрэй түмэр амһарта соо (бидон соо болохо) хээд, нэгэ хэды соо байлад гээд, худаг соогоо табяарайт. үгышье һаа, холодильник соогоо хоёр нара тухай байлагад, хэрэглэхэдэнтэй болохо. Холын хүдөөгэй малшад ойр тойрон урдажа байһан гол, горхон соогоо табихадань яахашыгүй.

Хоёрдохи арга. Байһан мяхаяа жэжэхэнээр хэршэжэ, (шүлэ шанаһандал адьяар) түмэр тогоон соо хээд, амта ороһоорнь даһна нэмээд, хуураха. Тонһонинь ехэ байхадаа хамаагүй, хуураха үедэнтэй дүүрэнгээ зобоохогүй. Мяханайнгаа болотор хухажа байхат, нүүдэнь амһарта соо хээд, орхижорхиболгнай, хожомоо шүлэ гаргахадатнай, шанараа алдаагүй, амтатай тушэнко болоод байха.

Б. БИРБАЕВ.

БЭЛИГТЭЙ БАГША, АРТИСТ

"Лотос" театрай уран хайханай хүтэлбэрлэгшэ, Россин соёлой габыата хүдэлмэрилэгшэ Дандар БАДУЕВ:

—Би хорёод жэл соо Даша-Доржо Базаровые мэдэхэб, танихаб. Буряад арадай хатар хүгжөөхэ хэрэгтэ зохёохы ажалаа зориулдаг бэрхэ багша, хатаршан юм. Улаан-Үдын 24-дэхи лицейн дэргэдэ бэрхэ хатаршадтай фольклорно ансамбль байгуулжа, урданай олон һонин номернуудые хээ. Урданай ёһо заншал харуулһан хатар, дуунууд дабгадашагүй шэжэжтэй тэрэ болгоо. Олон найрнаданай найруулануудые бэлдэһэн байна. Шанга хүсэл зоригтой, бэлигтэй соёлшон, багша искусстваяа үргэн, амжалтагайгаар ажаллажа байһандань баяртайбди. Үшөө олон жэлдэ зохёохы ажалаараа

баясуулха байха. Захааминай аймагай соёлой таһагай даагша байһан, "Үльгэр" гэхэн хүүхэлдэйн театрай директор Мария ХАБИТУЕВА:

—Эрхим ударидагша, бэрхэ хатаршан, хормейстер, дуушан гэжэ Д-Д. Базаровые мэдэдэгби. Тингэжэ 1971 ондо Санагын хургуулин багша байгаа.

Санагын соёлой байшангай дэргэдэ сүлөө сагтаа хүдэлхэ зуураа, залуушуулай хабаадалгатай хоор, хатарай ансамбль, "Ажалай суурян" гэхэн агитбригада өөрынгөө үүсхэлээр богонихон болзор соо би болгоо. 1973 ондо Санагын уран хайханай-коллективтэ арадай гэхэн нэрэ зэргэ үгтөө һэн. Энэ коллектив малшадта концерт-наадаа харуулдаг байгаа. Тингэжэ Эрхүүдэ болоһон зонин харалгада, Улаан-

Үдэдэ болоһон телефестивальда, Монголдо уран бэлигээ гэршлээ.

Энэ коллективэй ашаар Соёлой ордон баригдаа. Д-Д. Базаровай хүмүүжүүлһэн шабинарай дунда соёлшод, "Байгал" ансамблин артистнар бии. Санагын Соёлой ордоной хүдэлмэрилэгшэд баһал Д-Д. Базаровай шабинар юм. Ойн баяраарнь амаршалан, хайн хайхание хүсэнэбди.

Россин арадай артистка Чимита ШАНЮШКИНА:

—Арадай гүн сэдхэлдэ хадуугдаһан урданай буряад дуунуудые суглуулдаг, олоной дунда тарааха гэжэ оролдодог хүнүүдэй нэгэн гэжэ Даша-Доржо Базаровые мэдэдэгбди. Буряад арадай дуу гүйсэдхэгшэдэй конкурснуудта тэрэ ходо хабаадаг юм.

Нэгэ хэды гоё хайхан буряад дуунуудын пластинка дээрэ

бэшэгдэнхэй. Тэдэ дуунуудын манай радиогий алтан жасада хадагалганхай.

Ехэ оролдоотойгоор, ханалгатайгаар арадай дуунуудта хандадаг Даша-Доржо Базаров дуун бүхэндөө өөрынгөө хубитые, өөрын маяг оруулдаг юм. Тингэжэ дуунуудаа бүри баяжуулдаг, тэрэшэлэн мүнөө үе арадай дуунуудта өөрын мур сараа үлөөдэг гэжэ хайн тэрэ өөрөө ойлгодог. Үшөө олон дуунуудаараа баясуулжа, бэлигтэй залуушуулые хүмүүжүүлжэ байхыень хүсэе.

Мухар-Шэбэрэй соёлой таһагай даагша байһан, Буряад Республикын соёлой габыата хүдэлмэрилэгшэ Галина ДОРЖИЕВА:

—Угай бэлигтэй, арадай дуушан, эмхидхэгшэ, багша гэжэ Даша-Доржо Базаровые мэдэхэб. 1974 ондо Суулгын

дунда хургуулида багшалаа. 1976 ондо болоһон арадай хатарай республиканска фестиваль дээрэ Суулгын хатарай коллективэй программа үндэрөөр сэгнэгдээ һэн.

1978 онһоо Хүсөөтын хүүгдэй хүгжэмэй хургуулин директорээр тэрэ амжалтатайгаар ажаллаһанайнь эрхим жэшээ дээрэ республикын хургуулинуудай директорнуудэй семинар (1981 он) эмхидхэгдээ юм. Дамжуулгын ымпелдэ хүртэһэн энэ хургуулин амжалтада өөрынгөө хубитые нилээд оруулһан Д-Д. Базаров энэ нютагта "Сагай суурян" гэхэн агитбригада байгуулжа, аймаг соогоо 1-дэхи нуури тэрэнэ эзэлээ. Хүгшэд, үбгэдэй хабаадалгатай фольклорно ансамбль бии болгоһон габыатай. Ходоодоол хүхюүтэй зугаатай, үшөө ехэ амжалтагай, элүүр энхэ ябахыень эдэбхитэй соёлшондо хүсэнэбди.

ШАЛГАЛТА ЭХИЛЭЭ: МАШИНА, ТЕХНИКЭТНАЙ БЭЛЭН ГҮ?

Буряад Республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын Гүрэнэй автоинспекцидэ бүридэлдэ абтаһан ашаанай ба хүнгэн а в т о м а ш и н а н у у д а й, автобусуудай, мотоциклуудай, фургон болон прицеүүдэй техникескэ талаараа ашаглалгада хэр бэлэн байһыень шалгах тухай Буряад Республикын Правительствын захиралта гаргагдаа.

Байгша оной мартын 25-һаа июниин 29 болотор республика доторнай техникескэ бүхы харалга үнгэргэгдэхэ. Эдэ предприятияуд, ажaxyнууд, таряашадай хамтарал, нэгэдэлнүүд эдэ үдэрнүүдтэ техникескэ харалгада бэлэн болохын тула һайн заһабарилга эмхидхэхэ болоно. Тиихэдэ үмсэдөө машинатай хүн зоной транспорт шалгах, хараха хүдэлмэри апрелин 1-һээ июлиин 31 болотор эмхидхэгдэхээр хараалагдана. Энэ үе соо Буряад Республикын ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэд бии байгаа хамаг автотранспорт, хэрэгсэлнүүдые наринаар шалгажа, дутуу дунда зүйлнүүдыень элирүүлхэ юм.

Промышлен предприятияудай, хүдөө ажaxyнуудай болон үмсэдөө машина, техникэтэй зоной транспорт жэлдээ хоёр удаа техникескэ шалгалтада орожо,

зунай, үбэлэй сагта ашаглагдахаар хэр бэлдэһениинь тодорюулагдаха ёһотой. Энэ шалгалтада республикын бүхы предприятия, ажaxy, эмхи зургаануудай, жэжэ-божо фирмэ, бүлгэмүүдэй автотранспорт хабаадуулагдаха болоно.

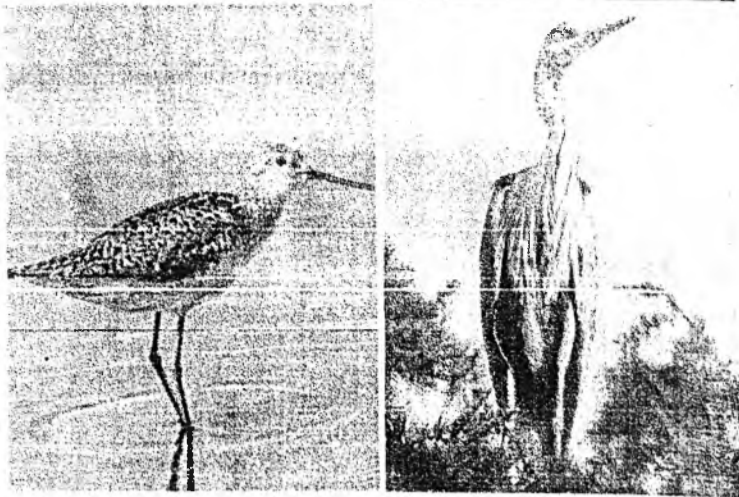
Автотранспортнуудай техникескэ шалгалтын үедэ хотонуудай болон аймагуудай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын захиргаануудай гулваанар, машина, техникын баазануудай хүтэлбэрилэгшэд, инженерно-техникескэ албанай мэргэжэлтэд өөһэдынгөө мэдэлэй транспортнуудые байра дээрэн шалгах, дутуу дундануудыень элирүүлхэ, усадхаха уялгатай болоно. Эдэ бүхы дутуу дундануудаа хүсэлдүүдхэнэй хүлээр техникескэ харалгада ГАИ-да асаржа, шалгуулха зэргэтэй. Гүрэнэй техникескэ шалгалта эмхи гуримтайгаар үнгэргэхын тула предприятияудай, баазануудай хүтэлбэрилэгшэд аймагайнгаа ГАИ-да саг дары туһаламжа үзүүлхэ, инженерно-техникескэ хүдэлмэрилэгшэдые эльгээхээр уялгалагдаа. Эдэнэрын мартын 13-һаа августын 30 болотор ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэдтэй суг хамта шалгалта хэлсэхэ юм.

Республикы министерствонууд, эмхи зургаанууд, авто-ажaxyнууд,

предприятинууд, колхоз, совхозууд, ниитын түлөөлэгшэд, автомашинатай бусад бүлэгүүд жэлэй техникескэ харалгын урда тээ, өөһэдынгөө техникескэ хэрэгсэл, түхээрэлгэнүүдые гүйсэд бэлдэхэ зорилготой. Тиихэдэ транспортын хажуу талын номернуудые элээр, тодоор, томоор бэшэхэ шухала.

Буряад Республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын ГАИ-гай дансада ороһон ажaxyнуудай, предприятияудай мэдэлэй автотранспортнууд хуушаржа халаһан гү, али ондоо лээ наймаалагдаһан байгаа һаа, өөһэдынгөө, мүн гүрэнэй тоо бүридхэлхөө гаргуулха болоно.

Россин Федерациин Правительствын 1992 оной апрелин 8-да баһан тогтоолтой зохилдуулан, бүхы автотранспортнай предприятияудай хүтэлбэрилэгшэд, эздэ техникескэ шалгалтада ерэхэдэ, мүнгэ түлэһэн квитанцитай, машина, техникэ жолоодохо үнэмшэлгэтэй болон бусад документнүүдтэй байха ёһотой.

Хабарай дунда һара апрель соо бүхы шубууд дулаан оронһоо ниидэжэ ерээд, эдихэ хоол бэдэржэ, уурхайнуудай заһажэ захалта. Үдэр ерэхэ бүри дулаарна, хада майлын, тала дайдын саһан түргөөр хайлажэ, хадын горход бурьялан урдана.

Шубууд сооһоо гансал хараасгайн түрэлэй шубууд ниидэжэ ерээдүй: тэмээн хараасгай, морин хараасгай, хүдөөгэй болон хотын хараасгайнууд май һарын хүлээр лэ манай эндэ харагдаха.

Эгээл мүнөө нуурай, гол горхонуудай эрьээр утагаалжсан, элдэб цугаһад, суусагаалжсан, хулда, хабтагаалжсан ангир, һараалжсан, шиисгалдай гэхэ мэтэ шубууд ишээ тиишээ хүндэлжэ, эдихэ хоолоо бэдэрнэ.

Хаа яа хун шубууд хүрэгөөрөө ниидэжэ ерээд, Байгал далайн эрьээр һуужэ амарһанайнгаа удаа хойто орон тээшэ ниидэжэ ошодог байна.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: шиисгалдай; хүхэ дэгли; алаг туунуу.

С. БАЛДУЕБАЙ фототекст.

ТОБШОХОНООР...

ТЕННИС. "Байгал-96" гэжэ кубогта хүртэхын түлөө столой теннисээр мурьсөөн Улаан-Үдын Хүүгэдэй болон эдиршүүлэй уран бэлигэй ордон соо боложо дүүрбэ. Энэ мурьсөөндэ Челябинск, Новосибирск, Шэтэ, Улаан-Үдэ, Усолье-Сибирское болон бусад хотонуудай 15 командын "бага ракеткын" 89 эздэ хабаадаһан байгаа. Эхэнэрнүүдэй дундаһаа Шэтэ хотын спортын мастер Мария Каблукова илалта туйлаба. Ветеранууд сооһоо Буряадай Эрдэмэй түбэй инженер-программист Татьяна Пурбуева шалгараа. Эрэшүүл сооһоо

Новосибирск хотын түлөөлэгшэ, спортын мастер Лев Платонов эрхимлээ. Манай түрүүшын спортын мастер Юрий Кушнарёв ветерануудай дундаһаа түрүү һуури эзэлбэ.

ХҮҮГЭН АТЛЕТИКЭ. Марафонтой зайда шата шагаар эстафетэ дамжуулгаар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө мурьсөөн Даниин ниислэл Копенгаген хотодо үнгэргэгдэхэнь. Уласхоорондын классай спортын мастернууд -

Хяагта хотодохи сэрэгэй гарнизоной түлөөлэгшэ Наталья Соломинская, Буряадай гүрэнэй университетэй оюутан Сергей Федотов гэгшэд оронойгоо суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, энэ ехэ мурьсөөндэ хабаадаха байна. Урзанда жэл Испанида үнгэргэгдэхэн дэлхэйн чемпионатта Н. Соломинская команда тоосоогоор илажа гараа һэн.

ПАУЭРЛИФТИНГ. Спортын энэ зүйлөөр Европын түрүү һуури эзэлхын түлөө мурьсөөн майн эхээр Венгрида болохо. Уласхоорондын классай

спортын мастер Александр Деханов Россин суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, тэрэ мурьсөөндэ хабаадаха зорилготойгоор хорилго хэжэ байна. Тэрэнэй хурагша - Буряадай гүрэнэй университетэй оюутан залуушуулай дундаһаа дэлхэйн хэдэ дахин чемпионка, уласхоорондын классай спортын мастер Светлана Теслева июниин 21-дэ Канадада үнгэргэгдэхэ дэлхэйн чемпионатта хабаадахын тула эртээнһээ һуралсал хорилго хэжэ эхилбэ.

САНА. Спортын үбэлэй

һаһые түгэсхэлгын мурьсөөн һаяхан Дээдэ-Онгостойдо үнгэргэгдөө. Заншалай ёһоор санашаднай холын зайда урилдаһан байгаа. Биатлоноор Европын чемпионка, уласхоорондын классай спортын мастер Елена Думнова эхэнэрнүүдэй дундаһаа түрүүлэн фиништэ хүрэжэ ерээ. Эрэшүүл сооһоо Баргажанай аймагай хурдан сүдхэ сагаһан Алексей Кокорин 50 километрэй зайда илалта туйлаһан байха юм.

ФУТБОЛ. Хүүгэдэй командануудай дунда үнгэргэгдэхэн уласхоорондын

мурьсөөн Санкт-Петербурк хотодо дүүрбэ. Гол түлэб 49-дэхи хургуулийн хурагшадһаа бүридүүлэгдэхэн "Сэлэнгэ" команда энэ ехэ мурьсөөндэ урагшатай һайнаар наадажа, дүрбэдэхи һуури эзэлбэ. Тренер Виктор Гордеев тэдэниие хурган хоридог юм. Энэ хургуулийн 8-дахи классай хурагша Руслан Цыденжапов эрхим бэрхэ хамгаалагша гэжэ тоологдон, тусхай шанда хүртөө.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Редактор А.ЛАНГАРХАЕВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б-М.Ж. (харюу салгата секретарь), ОЧИРОВ С.Д., ПИНТАЕВ В. И. (хэблэлэй директор), РИШЧИНОВ С.Д. (редакторай орлогшо), САМБЯЛОВА Т.В.

Манай адрес:

670000, Улаан-Үдэ, Каландаришвилиин үйисэ, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэһэг 4170. Хэблэлдэ гушаагдаһан саг 17.00.

"Республиканска типографи" гэхэн АО-до газетэ хэблэгдээ. Директорэйнь телефон: 2-40-45. Б-0079-дэхи номертойгоор бүридхэлдэ абталхай. Заказ № 7743.

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмнын - 2-54-54, редакторай орлогшонорой - 2-68-08, 2-62-62, харюу салгата секретарийн - 2-50-52, секретариатай - 2-60-91, таһанууд: ниитын-политическэ - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социальнo-экономическэ - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой, эрдэмэй болон хургуулинуудай - 2-60-21, (даагшань), 2-57-63, олонингын хүдэлмэрийн ба мэдээлэлэй - 2-54-93, (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын - 2-67-81; корректорнүүдэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76. Манай корреспондентнүүд: Агинскда - 3-42-19; Закаменскда - 30-61.

"Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтерн - 2-23-67, вахта - 2-35-95.